

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**ANALIZA EMIGRACIJSKIH PROCESA I
TRŽIŠTA RADA SPLITSKO-DALMATINSKE
ŽUPANIJE**

Mentor:

Doc.dr.sc. Blanka Šimundić

Student:

Marinela Turković

Split, rujan, 2018.

SADRŽAJ

1	UVOD	3
1.1	PROBLEM ISTRAŽIVANJA	3
1.2	PREDMET ISTRAŽIVANJA	6
1.3	ISTRAŽIVAČKE HIPOTEZE	6
1.4	CILJEVI ISTRAŽIVANJA	7
1.5	METODE ISTRAŽIVANJA.....	7
1.6	DOPRINOS ISTRAŽIVANJA	9
1.7	STRUKTURA DIPLOMSKOG RADA.....	9
2	TEORIJSKI I EMPIRIJSKI PRISTUP MIGRACIJAMA	10
2.1	TEORIJSKI PRISTUP MEĐUNARODNIM MIGRACIJAMA	10
2.1.1	<i>Tradicionalne teorije migracija.....</i>	<i>11</i>
2.1.2	<i>Strukturalno-konfliktne teorije.....</i>	<i>12</i>
2.1.3	<i>Globalizacijski pristupi migracijama</i>	<i>13</i>
2.2	MEĐUNARODNE MIGRACIJE U EMPIRIJSKIM ISTRAŽIVANJIMA	13
2.3	POVIJESNI I SUVREMENI OKVIR MEĐUNARODNIH MIGRACIJA HRVATSKE	17
2.3.1	<i>Vanjske migracije u Hrvatskoj.....</i>	<i>18</i>
2.3.2	<i>Unutrašnje migracije u Hrvatskoj</i>	<i>19</i>
2.4	PROBLEM EMIGRACIJE MLADE I VISOKOOBRAZOVANE RADNE SNAGE	19
3	TRŽIŠTE RADA I POKAZATELJI TRŽIŠTA RADA	21
3.1	DEFINICIJA TRŽIŠTA RADA I OSNOVNIH POJMOVA.....	21
3.2	PONUĐA NA TRŽIŠTU RADA	24
3.2.1	<i>Radna snaga i ljudski kapital</i>	<i>24</i>
3.3	POTRAŽNJA NA TRŽIŠTU RADA	26
3.4	POKAZATELJI STANJA NA TRŽIŠTU RADA	27
4	POVEZANOST EMIGRACIJSKIH PROCESA I TRŽIŠTA RADA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	29
4.1	EMIGRACIJSKI PROCESI SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	29
4.2	TRŽIŠTE RADA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE	31
5	EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE POVEZANOSTI TRŽIŠTA RADA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I EMIGRACIJSKIH KRETANJA NJENIH GRAĐANA.....	38
5.1	TEORIJSKA PODLOGA ZA POSTAVLJANJE HIPOTEZA	38
5.2	METODOLOGIJA I REZULTATI ISTRAŽIVANJA	40
5.3	OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA	46
6	ZAKLJUČAK	47
	LITERATURA	48
	POPIS GRAFIKONA I TABLICA.....	54
	PRILOZI:.....	56
	SAŽETAK.....	61
	SUMMARY.....	62

1 UVOD

1.1 Problem istraživanja

Općenito govoreći, migracijom u širem smislu smatra se bilo koji oblik preseljenja, privremenog ili trajnog mijenjanja mjesta boravišta, dok se migracija u užem smislu odnosi samo na trajne promjene mjesta boravišta (Peruško, 2016.). Migracija je mehaničko kretanje stanovništva koje može biti vanjsko ili unutarnje. Vanjska migracija stanovništva podrazumijeva doseljavanje stanovništva iz drugih država (imigracija), odnosno iseljavanje domaćeg stanovništva izvan granica njihove države (emigracija). Unutarnja migracija stanovništva se odnosi na migraciju stanovništva unutar granica neke države. Unutarnje migracije ne utječu na razinu ukupnog broja stanovnika države, ali su vrlo važne u kretanju broja stanovnika pojedinog naselja, općine ili regije (Gombar, 2017.). Migracijski procesi se uglavnom događaju iz nerazvijenih u razvijene zemlje, iz ruralnog u urbano područje te iz nesigurnih u sigurne prostore. Tim procesima uvijek jedna strana gubi stanovništvo i radnu snagu dok drugoj raste naseljenost i tržište rada (Friganović, 1989.).

Vanjske migracije se detaljnije analiziraju u empirijskim istraživanjima, s obzirom da se teži identifikaciji pozitivnih i negativnih učinke na obje zemlje, tj. na zemlju primateljicu doseljenika (zemlja imigracije) i na zemlju podrijetla doseljenika (zemlja emigracije). U pozitivne učinke za zemlju imigracije ubraja se popunjavanje sezonskih poslova i deficitarnih zanimanja, porast fiskalnih prihoda i priljev mlađih osoba. Za zemlje emigracije pozitivan učinak se očituje u smanjenju nezaposlenosti. Negativni učinci u zemlji imigracije odnose se na povećanje rashoda za socijalnu sigurnost, problemi zapošljavanja mlađih imigranata i sl.. U zemlji emigracije problemi se povezuju s emigracijom osoba u fertilnoj dobi i odljevom mozгова (Vukorepa, 2018). Jurić (2018.) naglašava kako se negativne posljedice snažnoga iseljavanja odmah uočavaju. One se očituju kroz smanjenu potrošnju i smanjenje ukupne zaposlenosti u zemlji te smanjenje proračunskih prihoda i rashoda zbog pada broja poreznih obveznika i proračunskih korisnika. Znači da emigracija predstavlja gubitak za jednu državu, pri čemu je gubitak tim i veći kada se govori o odljevu visokoobrazovane radne snage gdje iseljavaju mladi produktivni ljudi koji bi donijeli dobrobit matičnoj zemlji. Atoyán i dr. (2016.) smatraju da migracije ne predstavljaju nužno negativan pojam jer umjereno iseljavanje,

odnosno useljavanje stanovništva mogu pozitivno djelovati na državu emigracije i imigracije. Objašnjavaju kako se države s manjim prihodom po stanovništvu suočavaju s većim emigracijama te da su zapadne zemlje najprivlačnije za imigrante. Prema Čavrak (2014.), migracije su prirodna pojava i u čovjeku je urođeno da traga za boljim životnim uvjetima. Stoga migracije ne predstavljaju nužno negativno stanje ukoliko ne oštećuje gospodarsko stanje u zemlji. Međutim masovna emigracija stanovništva, posebno obrazovanih i mladih ljudi iz neke zemlje pokazatelj su da ta zemlja gospodarski nazaduje u odnosu na zemlje imigracije.

Emigracija je tradicionalno oduvijek bila vođena primarno spletom ekonomskih i političkih motiva. U čovjeku je prirodna pojava da traži bolje uvjete života u koje se također ubraja bolji i više plaćen posao. Upravo zbog toga je jedan od značajnih uzroka emigracije veća zarada i općenito bolja poslovna situacija na tržištu rada (Čavrak, 2014.,117.str).

Čipin (2014.) je opisao kako ekonomski problemi, poput nezaposlenosti, potiču nezaposlene osobe na emigriranje u potrazi za poslom kojeg ne mogu naći u vlastitoj državi, ili ne mogu naći kvalifikacijama primjeren posao. Župarić-Iljić (2016.) navodi da nedostaci na tržištu rada mogu poticati iseljavanja i tako utjecati na smanjenje broja i udjela radno sposobnog stanovništva, smanjenje stope zaposlenosti te posljedično i smanjenje gospodarske produktivnosti i bruto domaćeg proizvoda. Također navodi da je potrebno poraditi na zadržavanju potencijalnih emigranata u zemlji kako bi se navedeni problemi umanjili. Ljudi migriraju zbog mnogobrojnih razloga ali uglavnom se to svodi na potragu za boljom kvalitetom života i većom zaradom. U teoriji se drugačije razlikuju push faktori, odnosno čimbenici poticanja na odlazak iz države i pull faktori tj, čimbenici privlačenja u drugu državu ili povratka u državu podrijetla

Push čimbenici grupiraju se na sljedeći način:

- 1) ekonomski razlozi u koje se ubrajaju siromaštvo, nezaposlenost ili nepovoljna poduzetnička i ulagačka klima. Ovi čimbenici potiču odlazak iz zemlje kako bi ljudi ostvarili veće zarade, bolje životne i radne uvjete u drugim državama,
- 2) politički razlozi kao što su ratovi, građanski sukobi, nesigurnost zbog političkih sklonosti i vjerskog opredjeljenja te nepoštovanje ljudskih prava nasuprot zemljama u kojima je zajamčena osobna i pravna sigurnost te političke slobode

3) prirodni ili klimatski razlozi su kišna, poplavna i sušna područja naspram klimatski ugodnijih podneblja,

4) socijalni i kulturološki razlozi poput nepoštovanja građanskih prava, raslojenosti društva na temelju etničke, rasne, spolne ili vjerske pripadnosti, te nedostatak obrazovnih usluga nasuprot čimbeniku privlačenja poput spajanja obitelji, prijateljskih veza, migrantskih društvenih mreža te povoljne imigracijske politike i povijesnih povezanosti (Vukorepa, 2018.)

Prema Čavrak (2014.) općenito gledano, glavnih razlozi emigracija se ogledaju u push faktorima i to ekonomskim, poput nepovoljnih uvjeta na tržištu rada koji obuhvaćaju stopu zaposlenosti, visoku nezaposlenost, nepovoljne radne uvjete i sl.

Upravo su zaposlenost i nezaposlenost, nadnice i radni uvjeti pojmovi koji se vežu za tržište rada. Suvremeno tržište rada poprima sve više globalizacijska obilježja. Tradicionalno tržište rada je bilo dosta zatvoreno, međutim te se granice polako ukidaju. Danas razvijene zemlje svojim kompanijama privlače mlade i obrazovane ljude što u nerazvijenim zemljama predstavlja problem zbog procesa „odljeva mozгова“. Posljedično, emigracija stanovništva, pogotovo visoko kvalificiranih radnika, za manje razvijene zemlje predstavlja nazadovanje u društvenom i gospodarskom smislu. Upravo zbog toga je jedan od značajnih uzroka emigracije veća zarada i općenito bolja poslovna situacija na tržištu rada (Čavrak, 2014., 117str.). Može se reći da tržište rada predstavlja mjesto koje možda najbolje prikazuje situaciju u državi i gospodarstvu. Naime primarni cilj svakog gospodarstva je postići što veći životni standard građana. Problem nastaje kada faktori kao što su glad, siromaštvo, mogućnost boljeg pronalaska posla pokreću ekonomske migracije. Nedostatak posla, niske plaće, nedovoljna kvaliteta razine života djeluju kao potisni ili push faktori u zemlji emigracije. S druge strane, visok životni standard i bolja kvaliteta posla djeluju kao privlačni odnosno pull faktori u zemlji imigracije. Analizirajući povijesni kontekst kretanja stanovništva Hrvatske, prema Gelo, Akrap i Čipin (2005., str. 70) obujam iseljavanja (emigracija) iz Hrvatske gotovo je uvijek premašivao obujam useljavanja (imigracija) (osim za razdoblje 1971. – 1991.), pa je tako tijekom cijelog 20. stoljeća zemlju napustilo ukupno barem 1,2 milijuna stanovnika više nego što se u nju uselilo. Tijekom višestoljetnog razdoblja iseljavanja, Hrvati su se u većem broju preseljavali, osim u europske države, i u prekomorska odredišta, diljem Sjeverne i Južne Amerike te Australije i Novog Zelanda (Župaljić-Ilić, 2016.). Sukladno procjenama Ministarstva vanjskih i europskih poslova, u iseljeništvu živi oko 3.000.000 Hrvata i njihovih potomaka (MVEP).

Emigracije u Hrvatskoj predstavljaju značajan problem koji je zadnjih nekoliko godina iznimno izražen. Čipin (2014.) smatra da se struktura emigranata promijenila po pitanju obrazovanja. Sedamdesetih i osamdesetih godina iseljavali su se nisko kvalificirani radnici koji nisu mogli pronaći posao na domaćem tržištu rada. Danas je situacija drugačija i emigranti su uglavnom mlade visokoobrazovane osobe čije iseljavanje predstavlja gubitak za gospodarsko stanje Hrvatske. Mladi i općenito nezaposleni te ljudi nezadovoljni uvjetima na tržištu rada, često su prisiljeni napustiti državu i krenuti u potragu za boljim životnim standardom (Penava, 2011.). Iz navedenog proizlazi činjenica da u Hrvatskoj postoji problem emigracije stanovništva uzrokovane nepovoljnim ekonomskim stanjem u državi.

1.2 Predmet istraživanja

Prema navedenom problemu istraživanja može se zaključiti da su (e)migracijsko kretanje i stanje na tržištu rada usko povezani. Razlozi zbog kojih ljudi emigriraju mnogobrojni su, premda se u svojoj biti uvijek svode na potragu za boljom kvalitetom života i većom zaradom. Nepovoljni uvjeti na tržištu rada kao poteškoće u pronalasku posla, nezaposlenost i niske plaće djeluju kao push faktori i veliki su pokretači emigracija. Međutim, migracije nije dovoljno promatrati samo na nacionalnoj razini. Zato će se istraživanjem u ovom radu analizirati emigracijska kretanja stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i dovest će se u vezu sa stanjem na tržištu rada navedenog područja.

1.3 Istraživačke hipoteze

Fassmann i Hintermannova (1997., navedeno u Božić, Burić, 2005.) analizirajući međunarodne migracije velikim dijelom polaze od teorijskih pretpostavki koje se temelje na potisno-privlačnom djelovanju odnosno modelu korisnosti mjesta te uvažavaju makroekonomske i socioekonomske pretpostavke o utjecaju razlika u primanju i zaposlenosti među emigracijskim i imigracijskim zemljama i regijama na odluku o migriranju. Istraživanjem su pokazali da će prije migrirati mlađe osobe s očekivanim duljim radnim vijekom, dakle oni koji mogu dobiti radno mjesto. Njihovo istraživanje potvrđuje da će se visok postotak potencijalnih migranata pronaći u regijama s velikim gospodarskim problemima i visokom stopom nezaposlenosti, kao

i među samim nezaposlenima bez obzira na geografski položaj. Prema Burić (2005.) temeljni razloga za migriranje je sigurno želja za sigurnošću i to prije svega ekonomskom, kao i snaga potisnih ekonomskih činilaca, a to se odnosi na nezaposlenost.

S obzirom na to da je definiran problem i predmet istraživanja, u ovome radu postavlja se jedna radna hipoteza te dvije pomoćne hipoteze

Radna hipoteza:

H1 Postoji statistički značajna veza između uvjeta tržišta rada i emigracije radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Pomoćne hipoteze:

1. Postoji statistički značajna veza između emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope nezaposlenosti
2. Postoji statistički značajna veza između emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope dugotrajne nezaposlenosti

1.4 Ciljevi istraživanja

Glavni istraživački ciljevi:

1. Analizirati emigracijske procese Splitsko-dalmatinske županije
2. Identificirati obilježja tržišta rada na području Splitsko-dalmatinske županije.

Utvrđiti vezu između uvjeta/stanja na tržištu rada i emigracije stanovništva SDŽ

1.5 Metode istraživanja

Diplomski rad sastoji se od teorijskog i empirijskog dijela. Za teorijski dio koristi će se:

- Induktivna i deduktivna metoda. Induktivna metoda je zaključivanje kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu. S druge strane, u deduktivnoj metodi se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci.

- Metoda analize i sinteze je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjenja stvarnosti put raščlanjivanja složenih misaonih tvorevina na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente. S druge strane, metoda sinteze je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem spajanja, sastavljanja jednostavnih misaonih tvorevina u složene.
- Metoda dokazivanja i opovrgavanja je dokazivanje izvođenja istinitosti pojedinih stavova na temelju znanstvenih činjenica ili na temelju ranije utvrđenih istinitih stavova. Suprotan postupak u odnosu na postupak dokazivanja je postupak opovrgavanja.
- Metoda deskripcije je postupak jednostavnog opisivanja ili ocrtavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.
- Metoda apstrakcije i konkretizacije. Metoda apstrakcije je misaoni postupak svakog odvajanja općeg od posebnog i individualnog što ima dvojaki smisao sama po sebi. Metoda konkretizacije je misaoni postupak koji je suprotan metodi apstrakcije i također može biti dvojak. Konkretizacija je sinteza apstraktnog općeg promatranja s posebnim ili individualnim postupkom.
- Metoda komplikacije je postupak preuzimanja tuđih materijala i misli te rezultata istraživanja da bi se došlo do vlastitih.
- Metoda komparacije je metoda koja koristi uspoređivanje činjenica ili pojava istraživanja kao osnovu (Zelenika, 2002.)

Za empirijski dio rada prikupit će se podaci potrebni za analizu koji obuhvaćaju stopu zaposlenosti, stopu nezaposlenosti te stopu dugotrajne nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije. Također analiza obuhvaća i broj emigranata Splitsko-dalmatinske županije u dobi od 15. do 64. godine starosti u razdoblju od 2010. do 2016. godine. Pomoću korelacije prikazat će se povezanosti emigracije i stanja na tržištu rada kao što su stopa nezaposlenosti i stopa dugotrajne nezaposlenosti. Korelacija može biti pozitivna i negativna po smjeru. Pozitivna korelacija znači da rast jedne varijable utječe na rast druge varijable. Kod negativne korelacije rast jedne varijable znači pad druge. S obzirom na veličinu uzorka koristit će se Spearmanov koeficijent korelacije koji čija se vrijednost nalazi u rasponu od -1 do +1. (Rozga, 2006.). Podaci će se obraditi u programu SPSS-u te će se sukladno rezultatima interpretirati.

1.6 Doprinos istraživanja

Ovaj rad želi potaknuti daljnja istraživanja na temu emigracijskih procesa uzrokovanim nepovoljnim uvjetima tržišta rada u Splitsko-dalmatinskoj županiji s obzirom na to da još uvijek postoji malen broj znanstvenih istraživanja na ovu tematiku. Također želi se ukazati na važnu ulogu tržišta rada kao pokretača emigracija jer upravo ono je ogledalo ekonomskog stanja promatranog područja.

1.7 Struktura diplomskog rada

U uvodnom dijelu će se definirati problem i predmet rada. Također će se navesti ciljevi, metode i doprinos istraživanja rada. U slijedećem poglavlju pisat će se o teorijskom i empirijskom pristupu migracijama dok će se u trećem poglavlju analizirati tržište rada i pokazatelji tržišta rada. U četvrtom poglavlju proanalizirat će se emigracijski procesi i tržište rada na području Splitsko-dalmatinske županije. Peto poglavlje sadržavat će empirijsko istraživanje u kojem će se testirati postavljene istraživačke hipoteze koje će se prihvatiti ili odbaciti nakon statističke analize. U zaključku će se nalaziti osvrt na rad te daljnje preporuke.

2 TEORIJSKI I EMPIRIJSKI PRISTUP MIGRACIJAMA

Migracijom u širem smislu se smatra bilo koji oblik preseljenja, privremenog ili trajnog mijenjanja mjesta boravišta, dok se migracija u užem smislu odnosi samo na trajne promjene mjesta boravišta (Peruško, 2016.). Migracija postoji koliko i čovječanstvo te da njeno kretanje ovisi o mnogim prirodnim i društvenim faktorima, ekonomskoj razvijenosti te populacijsko-kulturnim odnosima (Friganović, 1989).

Migracije se odnose na useljavanje odnosno iseljavanje stanovništva pa se tako razlikuju imigracija i emigracija. Imigracije se odnose na doseljavanje, a emigracije na odseljavanje stanovništva. Razlika između imigracije i emigracije iskazuje se migracijskim saldom. Ako je broj iseljenika veći od doseljenika tada se bilježi negativan migracijski saldo. U suprotnom slučaju kada je broj doseljenika veći nego broj iseljenika radi se o pozitivnom migracijskom saldu. Također postoji i nulti migracijski saldo kada je broj imigranata jednak broju emigranata. Mehaničko kretanje stanovništva može se podijeliti na vanjske i unutarnje migracije. Vanjska migracija stanovništva podrazumijeva doseljavanje stanovništva iz drugih država, odnosno iseljavanje domaćeg stanovništva izvan granica njihove države. Unutarnja migracija stanovništva se odnosi na migraciju stanovništva unutar granica neke države. One ne utječu na razinu ukupnog broja stanovnika države, ali su vrlo važne u kretanju broja stanovnika pojedinog naselja, općine ili regije (Gombar, 2017.). Nadalje, daje se pregled teorija međunarodnih migracija te empirijskih istraživanja uzroka i posljedica migracije.

2.1 Teorijski pristup međunarodnim migracijama

O migraciji kao posebnoj društvenoj pojavi počinje se dominantnije pisati tek pred kraj 19. stoljeća. Današnje doba karakteriziraju migracijska kretanja stoga ni ne čudi da istraživači i teoretičari posvećuju svoju pažnju migracijskim kretanjima ljudi. Ekonomska geografija posebno razmatra migracije te analizira koje utjecaje one ostvaruju na gospodarske i društvene prilike u zemljama emigracije i imigracije. Međutim teško da ijedna teorija može obuhvatiti sve vrste migracija kao što su dobrovoljne-nedobrovoljne, unutarnje-vanjske i povijesno-suvremene. Određene specijalne migracijske teorije se bave jednom podvrstom migracije dok

složene teorije proučavaju razna migracijska pitanja. Međunarodne migracije zauzimaju posebno mjesto u istraživanju i upravo na njima su se razvile određene migracijske teorije. Migracija se sama po sebi može podijeliti na imigraciju i emigraciju pa već s tom podjelom se može reći da postoje različita područja proučavanja migracija. Neki istraživači imaju makro pogled tj top-down na migracijske analize, imigracijsku politiku i sile na tržištu rada. Drugi pak koriste mikro perspektivu odnosno bottom-up pristupu te proučavaju iskustva migranata i njihovih obitelji (Mesić, 2014; 159-160.str). U nastavku se daje pregled važnijih migracijskih teorija kao što su tradicionalna, strukturno-konfliktna teorija te globalizacijski pristup migracijama.

2.1.1 Tradicionalne teorije migracija

Tradicionalne teorije migracija ovaj naziv dobile su upravo jer su nastale početkom 20.stoljeća. Ovakav pogled na migracije uključuje dva bitna pojma, a to su: funkcionalistička teorija društvene ravnoteže i “zakonitosti tržišta“ kako bi se uspostavila ravnoteža međunarodnih migracija. U tradicionalnoj teoriji uglavnom nedostaje politička analiza te je izražen ekonomski-liberalni pogled koji ima pozitivan stav. Kada se objašnjavaju međunarodne migracije putem tradicionalne teorije postoje dva pristupa kao što su potisno-privlačni i neoklasični. Već ranije u tekstu je spomenuto da migracijsko kretanje ljudi donosi sa sobom kulturne i ekonomske posljedice koje su nekada više ili manje izražene. Ranija istraživanja uvijek su razmatrali čimbenike koji potiču odlazak i čimbenike koji privlače migrante. Takav način razmatranja razvio se u push-pull teoriju. Njeni zagovaratelji naglašavaju potisne i privlačne faktore koji djeluju u zemljama imigracije odnosno imigracije. Međutim, prema nekima odluka o migraciji ne ovisi samo o objektivnim razlozima već je i važna osobna percepcija zadovoljstva migranta (Mesić, 2014.).

Neoklasična ekonomija je vjerojatno najstarija i najpoznatija teorija međunarodnih migracija koja je nastala kako bi se objasnile radne migracije u procesu industrijalizacije. Razmatra radne migracije i na makro i na mikro razini teorije. Što se tiče makroteorijske razine samo je tržište rada značajno za vanjske migracije. Gospodarstvo, koje karakterizira velika radna snaga u odnosu na kapital imaju niske nadnice. Upravo te razlike u nadnicama potiču radnike da napuste zemlju i odu u inozemstvo. Što se tiče nejednake geografske raspodjele rada i kapitala potrebno je objasniti da što je manje kapitala uz obilje radne snage to je dobitak veći. Kretanje kapitala odnosi se i na ljudski kapital gdje visokoobrazovani u nerazvijenim zemljama imaju veće

naknade nego u zemljama koje imaju mnogo ljudskog kapitala. Mikroteorijski aspekt odnosi se na donošenje individualne odluke, odnosno pojedinačno odlučivanje. U ovakvom pristupu racionalan sudionik odlučuje se na migraciju putem analize troškova i koristi. Ovdje se međunarodna migracija promatra kao vrsta investiranja u ljudski kapital. Prihod se definira kao mogućnost pronalazjenja posla puta prosječni prihod u sektoru u kojem sudionik ima namjeru raditi. Ako je razlika između očekivanih prihoda mjesta podrijetla i odredišta umanjena za troškove seljenja pozitivna to će potaknuti migraciju (Mesić, 2014; 161-163 str.).

2.1.2 Strukturalno-konfliktne teorije

Razlika u ovoj teoriji u odnosu na prijašnje je što su se međunarodne migracije gledale kao uobičajena kretanja ljudi dok sad ona predstavlja osnovni dio transnacionalne kapitalističke ekonomije koja opovrgava potisne i privlačne faktore. Ova teorija je eksplicitno politička, a sukobi između emigracijskih i imigracijskih zemalja predstavljeni su konfliktima. U ovoj teoriji migracije su označene kao podržavajući sustav vladajućeg svjetskog poretka nejednakosti. Teorija segmentiranog tržišta rada objašnjava racionalne kalkulacije aktera na tržišne prilike. Ova teorija smatra da do migracije dolazi zbog potreba za radnom snagom. Kapital je fiksni dok je rad varijabilan faktor proizvodnje. Kapitalno-intenzivne metode koriste se kako bi se zadovoljila potražnja, a radno-intenzivne se koriste za sezonski, fluktuirajući rad. Razlika između ove dvije metode je što radnici u kapitalno-intenzivnom sektoru dobivaju stabilne poslove s kvalitetnom opremom dok radnici u radno-intenzivnom sekundarnom sektoru dobivaju nesigurne i nestabilne zadatke na poslu i izloženi su mogućnosti otpuštanja s radnog mjesta. Dodatnu nesigurnost u radu donio je proces globalizacije. Svjetsko-sistemska teorija razvila se na temelju kapitalnog djela Immanuela Wallersteina (1974.). Po toj teoriji, migracija se povezuje sa sastavom svjetskog tržišta. Kako bi ostvarili profit kapitalistički poduzetnici ulažu u siromašnija područja kako bi osvojili tu zemlju i njeno tržište. Dolazi do propadanja nekapitalističkih malih zemalja, povećava se podzaposlenost poljoprivredne radne snage te ona postaje mobilnija. Međunarodna migracija je olakšana putem jeftinijeg transporta pa tako međunarodno kretanje rada povlači sa sobom i kretanje robe i kapitala. Teorija mreža postavlja pitanje zašto se nastavlja međunarodna migracija iako je se ne potiče. Razlike u nadnicama i poslovni rizici potiču na iseljavanje ali javljaju se i nezavisni uzroci koji se odnose na proširenje migrantskih društvenih mreža i nastanak institucija koje štite migrante. Migrantske mreže mogu se definirati kao niti koje povezuju migrante u područjima podrijetla i odredišta povezujući ih

u prijateljski odnos na određenom odredištu. Također predstavljaju vrstu društvenog kapitala na koji ljudi mogu računati prilikom potrage za vanjskim zaposlenjem. Vlade često imaju problema jer teško kontroliraju imigraciju s obzirom na to da je tijekom stvaranja mreže izvan njihovih dometa (Mesić, 2014:163-166 str.).

2.1.3 Globalizacijski pristupi migracijama

Prema Robertson (1992; 8.str). globalizacija se odnosi na sažimanje svijeta i intenzifikaciju svijesti o svijetu kao cjelini.

Migracije se nalaze u socijalnim, ekonomskim i političkim procesima pa samim time su dio globalizacije. Prema globalizacijskom pristupu tri faktora pridonose rastu međunarodnih migracija:

- a) Nejednake razine razvoja između područja podrijetla i odredišta,
- b) Rastuća internacionalizacija razvijenih gospodarstava,
- c) Ključne promjene u organizaciji ekonomija i tržišta rada u naprednim područjima koja su stvorila priliku za spajanjem imigranata.

Globalizacija je omogućila nove migracijske tokove pa su tako razvijene zemlje u strahu od invazije siromašnih imigranata dok zemlje u razvoju se susreću s odljevom visokoobrazovanih osoba. Globalizacijski procesi nastoje te procese gledati s optimističnog stajališta pa umjesto “odljeva mozgova“ koriste izraz “dobitak mozgova“. Razvoj informacijskih sustava pridonio je globalnom ekonomskom okruženju i na taj način došlo je do lakšeg kretanja ljudi, kapitala i robe. Međutim globalizacija nije pozitivno djelovala na nerazvijena društva jer ih je globalizacija izložila okrutnim pravilima svjetskog tržišta. Ako te zemlje i ostvare gospodarski razvoj svakako će biti suočene s vanjskom migracijom (Mesić, 2014:167-172 str.).

2.2 Međunarodne migracije u empirijskim istraživanjima

Migracije su složen proces koji utječe na sve zemlje svijeta. Razni su ekonomski, socijalni, politički, kulturni, okolišni i sigurnosni faktori koji značajno utječu na međunarodne migracije. Migracije se povezuju s gospodarskim razvojem i politikama rasta, rada i zapošljavanja, zdravlja, kulture i obrazovanje te socijalne skrbi. Međunarodne radne migracije predstavljaju

dominantan oblik migracija, a definiraju se kao kretanje ljudi iz jedne zemlje u svrhu sa svrhom pronalaska posla. Radne migracije predstavljaju poseban izazov donositeljima migracijske politike. S obzirom na to da je stvaranje radnih mjesta i zapošljavanje u zemlji podrijetla poželjna opcija, promjena kretanja ponude i potražnje na tržištu rada stalni su pokretači radnih migracija. Usklađivanje ponude i potražnje rada predstavlja jedan od važnijih izazova na globalnoj razini. Međutim, potrebno je naglasiti kako migracije imaju pozitivne i negativne učinke na zemlju primateljicu i na državu podrijetla. U pozitivne učinke zemlje podrijetla ubrajaju radne migracije kao sredstvo ublažavanja domaće nezaposlenosti, prijenos znanja te stvaranja poslovnih mreža. Za zemlje odredišta one pridonose ublažavanju nepovoljnih demografskih kretanja, održavanje postojeće razine radne snage, rast inovacija te gospodarski rast (Skupnjak-Kapić, 218.str). U nedostatke ubrajaju se troškovi samog transporta, stanovanja, osnovnih životnih uvjeta odnosno hrane i pića, tretiranje kao stranca, nedostatak socijalnog statusa, nepoznavanje tuđeg jezika te same promjene vezane za ponašanje, navike i odijevanja. Kao nedostatke također se spominje nemogućnost viđenja sa članovima obitelji, osiguran socijalni status te mogućnosti da se stalno koristi materini jezik (Peruško, 2016.). Posljedice koje može imati država odredišta se odnosi na povećanje rashoda socijalne sigurnosti i nezaposlenost mladih migranata. U državi podrijetla problemi se povezuju s emigracijom osoba u fertilnoj dobi i odljevom mozгова (Vukorepa, 2018). Atoyán, R. i dr. (2016.) smatraju da migracije ne predstavljaju nužno negativan pojam jer umjereno iseljavanje, odnosno useljavanje stanovništva mogu pozitivno djelovati na državu u koju se odlazi. Objasnjavaju kako se države s manjim prihodom po stanovništvu suočavaju s većim imigracijama te da su zapadne zemlje najprivlačnije za imigrante. Ljudi migriraju zbog mnogobrojnih razloga ali uglavnom se to svodi na potragu za boljom kvalitetom života i većom zaradom. Tako se razlikuju push faktori, odnosno čimbenici poticanja na odlazak iz države i pull faktore tj, čimbenici privlačenja u drugu državu ili povratka u državu podrijetla.

Push faktori se mogu grupirati na sljedeći način:

1) ekonomski razlozi u koje se ubrajaju siromaštvo, nezaposlenost ili nepovoljna poduzetnička i ulagačka klima. Ovi čimbenici potiču odlazak iz zemlje kako bi ljudi ostvarili veće zarade, bolje životne i radne uvjete u drugim državama,

2) politički razlozi kao što su ratovi, građanski sukobi, nesigurnost zbog političkih sklonosti i vjerskog opredjeljenja te nepoštovanje ljudskih prava nasuprot zemljama u kojima je zajamčena osobna i pravna sigurnost te političke slobode

3) prirodni ili klimatski razlozi su kišna, poplavna i sušna područja naspram klimatski ugodnijih podneblja,

4) socijalni i kulturološki razlozi poput nepoštovanja građanskih prava, raslojenosti društva na temelju etničke, rasne, spolne ili vjerske pripadnosti, te nedostatak obrazovnih usluga nasuprot čimbeniku privlačenja poput spajanja obitelji, prijateljskih veza, migrantskih društvenih mreža te povoljne imigracijske politike i povijesnih povezanosti (Vukorepa, 2018.).

Tablica 1: Potisni i privlačni faktori

	Faktori guranja (push)	Faktori privlačenja (pull)
Ekonomski i demografski	<ul style="list-style-type: none"> • Siromaštvo • Nezaposlenost • Male plaće i nadnice • Neposotojanje osnovnih ili loša kvaliteta zdravstvenih i obrazovnih usluga • Nepovoljna poduzetnička i ulagačka klima 	<ul style="list-style-type: none"> • Moguća dobivanja viših plaća i nadnica • Mogućnost poboljšavanja životnog standarda • Mogućnost osobnog i profesionalnog razvoja i usavršavanja
Politički	<ul style="list-style-type: none"> • Sukobi, nasilje, nesigurnost • Loša vlast • Nepoštivanje ljudskih i političkih prava • Korupcija 	<ul style="list-style-type: none"> • Sigurnost • Političke slobode
Socijalni i kulturološki	<ul style="list-style-type: none"> • Nepoštivanje i diskriminacija na temelju etničke, spolne, vjerske ili neke druge pripadnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Spajanje obitelji • Povratak dijaspore u matičnu zemlju • Oslobođanje od diskriminacije

Izvor: izrada autora na temelju Puljiz et.al., Migracije i razvoj Hrvatske, 2014.

U cilju utvrđivanja osnovnih determinanti unutrašnjih i međunarodnih migracijskih kretanja, posljednjih godina provedena su velika empirijska istraživanja u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju. Većina istraživanja obavljena je na osnovu podataka prikupljenih na nivou države ili regije.

Neoklasična teorija migracija naglašava da razlike u visini nadnica i mogućnosti zapošljavanja u imigracijskoj zemlji čine najvažnije faktore kretanja stanovništva. Lundborg (1991., navedeno u Peković, 2014.) navodi da je značajan broj empirijskih istraživanja posvećen upravo testiranju navedene neoklasične teorije. Većina njih potvrdila je prisustvo statistički značajnog pozitivnog odnosa između razlike u visini nadnica emigracijskih i imigracijskih zemalja te količine migracijskih tokova. Također, potvrđeno je da visina nadnica u imigracijskoj zemlji ima statistički značajan pozitivan utjecaj na dolazak imigranata. Navedeno je potvrđeno istraživanjem koje je pokazalo da je osnovni razlog izuzetno visoke koncentracije finških imigranata u Švedskoj upravo visoka prosječna realna nadnica (Peković, 2014.).

Stope nezaposlenosti ili zaposlenosti na migraciju može djelovati nejasno. Pojedina istraživanja potvrđuju statistički značajne veze između razlike u stopi nezaposlenosti zemlje primateljice i zemlje podrijetla te količine migracijskih kretanja. U pogledu odnosa između stope nezaposlenosti određenog područja i broja emigranata, istraživanje Pissarides-a i McMaster-a (1990., navedeno u Peković 2014. ukazuje na prisustvo negativne korelacije iz čega proizlazi da potencijalne migrante privlače zemlje u kojima postoji nedostatak potražnje za radom što je u suprotnosti sa teorijskim pretpostavkama. Kao moguć razlog ovakvih rezultata navodi se upotreba agregatnih podataka. Slabu korelacijsku vezu između stope nezaposlenosti i emigracija pri korištenju agregatnih podataka Greenwood (1985., navedeno u Peković 2014.) objašnjava činjenicom da nezaposleni čine mali postotak radne snage i još manji postotak stanovništva. Prisustvo više stope nezaposlenosti u emigracijskoj zemlji ima veći utjecaj na migracijsku odluku nezaposlenih nego onih koji su već u radnom odnosu. Zbog toga efekti stope nezaposlenosti manje dolaze do izražaja u istraživanjima migracije radne snage uz upotrebu agregatnih podataka. Također navodi da mikro podaci u istraživanjima omogućuju potpuniji prikaz značaja utjecaja stope nezaposlenosti na odluku o migraciji.

Nejasnu sliku utjecaja stope nezaposlenosti emigracijske zemlje na odluku o migraciji u istraživanjima zasnovanim na agregatnim podacima pokušali su objasniti Goss i Shoening (1984., navedeno u Peković, 2014.). Oni naglašavaju dužinu vremenskog razdoblja koju nezaposleni provode u potrazi za poslom kao značajnu determinantu odlučivanja o migraciji. Izostanak značajnog pozitivnog odnosa stope nezaposlenosti emigracijske zemlje i broja emigranata, oni objašnjavaju prisustvom statistički značajne negativne korelacije dužine vremenskog perioda potrebnog za pronalazak posla i količine migracija. Goss i Shoening (1984., navedeno u Peković, 2014.) dužinu vremenskog perioda traganja za poslom

objašnjavaju razinom obrazovanja i radnim iskustvom. Nezaposleni sa višim nivoom obrazovanja i većim radnim iskustvom pronalaze posao za kraći vremenski period što objašnjava njihovu veću sposobnost pribavljanja i upotrebu informacija o tržištu rada. Rezultati empirijskih istraživanja potvrdili su pretpostavke neoklasične teorije. Utvrđeno je prisustvo statistički značajnog pozitivnog odnosa između razlike u visini nadnica imigracijske i emigracijske zemlje i migracijskih tokova. Također, prema Todaro (1969., navedeno u Peković, 2014.) potvrđeno je da visina nadnica u imigracionoj zemlji ima statistički značajan pozitivan utjecaj na priliv imigranata. Razlika u visini stope nezaposlenosti imigracijske i emigracijske zemlje ima statistički značajan utjecaj na obujam migracija, dok je utjecaj visine stope nezaposlenosti u emigracijskoj zemlji na količinu migracijskih tokova može biti nejasan zbog podataka. Mirko podaci daju potpuniji prikaz značaja utjecaja stope nezaposlenosti emigracijske zemlje na obujam migracija pri tome uzimajući u obzir dužinu vremenskog perioda za pronalazak posla (Peković, 2014.). Iz navedenog može se zaključiti kako stopa nezaposlenosti i dužina vremenskog razdoblja nezaposlenosti mogu nejasno utjecati na emigraciju ovisno o vrsti podataka korištenih u analizi. Međutim, ipak je dokazano da ekonomski push faktori imaju utjecaja na kretanje stanovništva što potvrđuje teorijske podloge o migracijama.

2.3 Povijesni i suvremeni okvir međunarodnih migracija Hrvatske

Hrvatska je zbog svojih reljefnih, klimatskih i prometnih obilježja bila privlačan prostor za naseljavanje. Često je bila razlog sukoba mnogih država upravo zbog svoh primamljivog geopolitičkog položaja koji je za posljedicu imao prisilne migracije. U razdoblju od 15. do 19. stoljeća stanovništvo Hrvatske je bilo heterogeno. Osmanlije su potakle imigraciju u Hrvatsku koja je bila dominantna kroz 18. i 19. stoljeće. Imigranti su najčešće pricali iz ostalih djelova Monarhije, odnosno današnje Bosne i Hercegovine, Makedonije, Češke, Slovenije, Austrije, Italije, Mađarske i Slovačke. Također u tom razdoblju zabilježena je i emigracija iz Hrvatske u inozemstvo koja je bila izazvana primarno ekonomskim razlozima. Od sredine 19. stoljeća pa sve do 2. svjetskog rata emigriralo je preko 450.000 osoba u prekosceanske zemlje. Sljedeći val je zabilježen nakon 2. svjetskog rata. Raspad NDH i osnivanje komunističkog režima uzrokovao je iseljavanjem oko 250.000 ljudi iz Hrvatske. Emigranti koji su napustili Hrvatsku prije 1. svjetskog rata su uglavnom radili u metaloprerađivačkoj industriji i rudarstvu za razliku

od ljudi koji su kasnije emigrirali, radili su u trgovini, poljoprivredi i ostalim djelatnostima. Pri val iseljavanja iz RH nakon rata trajao je od 1945. do 1960-ih koji je obilježen ilegalnom emigracijom zbog političkih i ekonomskih razloga. Najprivlačnije zemlje odredišta bile su zapadnoeuropske zemlje, posebno Njemačka. Emigracija svoj vrhunac postiže 1970-ih godina i upravo zbog toga su se počela uvoditi ograničenja. Podaci pokazuju da je Hrvatsku u tom razdoblju, od sredine 19. do kraja 20. stoljeća Hrvatsku je napustila trećina stanovnika, odnosno gotovo milijun stanovnika. Što se tiče broja povratnika u Hrvatsku teško je precizno utvrditi zbog metodoloških ograničenja. Može se zaključiti da su migracije nakon 1. i 2. svjetskog rata te nakon Domovinskog rata bile dominantne i izražene. Broj iseljavanja je uvijek bio veći u odnosu na useljavanje pa je tako Hrvatsku kroz 20. stoljeće napustilo preko 1,2 milijuna ljudi (Župarić-Iljić, Bara u Puljiz et al., 197-200 str.).

2.3.1 Vanjske migracije u Hrvatskoj

U razdoblju od 2001. do 2008. godine Hrvatska je ostvarila pozitivan migracijski saldo u kojem dominiraju hrvatski građani. Međutim stanje se mijenja par godina prije nego što se Hrvatska pripojila Europskoj Uniji pa tako od 2009. do 2012. je zabilježen negativan migracijski saldo jer je više hrvatskih državljana iselilo iz Hrvatske nego što ih se uselilo (Župarić-Iljić, Bara u Puljiz et al., 203-205 str.). Od 2009. godine i početka globalne ekonomske krize, koja se osjetila i u Hrvatskoj, uočljiv je trend povećanog iseljavanja hrvatskih državljana i stranaca iz Hrvatske, čime migracijski saldo u posljednjih sedam godina biva sve negativniji, naročito od razdoblja ulaska Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Prije ulaska u EU, u 2012. od ukupnog broja iseljenih osoba (12.877), najviše se osoba iz RH odselilo u Srbiju, 31,0%, te u Bosnu i Hercegovinu (BiH), 25,0%, dok se u zemlje EU-a odselilo 30,1% od ukupnog broja odseljenih, od čega gotovo polovina u Njemačku. Tradicionalno privlačne zemlje za emigrante su Njemačka, Austrija, Švicarska i Italija, koje su primamljive hrvatskim iseljenicima tijekom 1960-80. i danas su najvažnija emigracijska odredišta za hrvatske građane jer je u njih primjerice u 2015. otišlo 62,5% svih iseljenika. Europska Unija omogućila je slobodno kretanje ljudi stoga je očekivan porast imigriranja u nju. Sve više mladih i visokoobrazovanih odlazi u potragu za boljim radnim mjestom i mogućnošću usavršavanja i napretka. S time se javlja problem odljeva obrazovanih osoba međutim radne migracije se mogu umanjiti ali ne i spriječiti (Župarić-Iljić, 2016.). Što se tiče vanjskih imigracija, 2016. godine ukupno se uselilo 13 985

osoba. Prema dobnoj strukturi useljenika te iste godine bio je 0-14 6,31%, 38,35% u dobi od 15-34 godine, 44,45% u dobi od 35-65 godina, a 10,89% od 65 i stariji (DZS, 2017).

2.3.2 Unutrašnje migracije u Hrvatskoj

Unutrašnje migracije mogu biti pokazatelj stupnja centralizacije u državi. U Hrvatskoj su najprivlačnija imigracijska odredišta kao što su urbana, razvijena područja i glavni grad države. To često rezultira nejednakim stupnjem razvijenosti među županijama koji sa sobom nosi i problem depopulacije. Veliki udio starijeg stanovništva te manjak radnih mogućnosti rezultirali su nazadovanjem pojedine županije. Nejednakosti se očituju i u obrazovnim migracijama gdje kao sveučilišno odredište dominira glavni grad Zagreb. Razvijenije županije koje imaju veću zaposlenost su primamljive destinacije za preseljenje. Hrvatska nije značajno mobilna država iako postoje znatne razlike razvijenosti u županijama. Kao glavni problem tome navodi se tržište nekretnina jer su troškovi preseljenja znatno visoki. Ličko-senjska, Bjelovarsko-Bilogorska, Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka i Sisačko-moslavačka su županije u kojima je zabilježena depopulacija, demografski regres i iseljavanje mladih i aktivnih ljudi. Također u tim županijama evidentirana je i velika stopa nezaposlenosti. Za razliku od ovih županija, u Zagrebačkoj županiji i gradu Zagrebu ostvaren je pozitivan migracijski saldo. U Splitsko-dalmatinskoj županiji i Hrvatskom primorju također je zabilježeno pozitivno kretanje stanovništva (Župarić-Iljić, Bara, 2014; 201-202 str.). Župarić-Iljić, Bara (2014.) zaključuju da motiv preseljenja iz jedne u drugu županiju ovisi o gospodarskoj situaciji, stabilnom stanju na tržištu rada ali i o klimatskim uvjetima i privlačnosti krajolika. Pa tako naselja uz obalu ostvaruju pozitivnu dok područja u unutrašnjosti negativnu migraciju.

2.4 Problem emigracije mlade i visokoobrazovane radne snage

Poseban oblik migracije stanovništva je odlazak visokoobrazovanih osoba, znanstvenika i stručnjaka iz neke zemlje. Upravo oni predstavljaju podlogu za gospodarski i društveni rast stoga ih nazivamo ljudskim kapitalom. Nerazvijene zemlje i zemlje u razvoju ulažu u školovanje i znanje stručnjaka kako bi oni kasnije mogli pridonijeli razvoju države. Međutim često tako obrazovane osobe emigriraju i pronalaze posao u drugim zemljama. Takva pojava predstavlja gubitak i donosi negativne posljedice za matičnu zemlju (Šverko, 2004.). Odlazak mladih osoba za posljedicu ima negativne demografske trendove, prirodnu depopulaciju i

povećan udio starog stanovništva. Svi ti mladi ljudi koji odlaze, uglavnom se ne vrate jer u drugim državama zasnivaju obitelji, a to ostavlja negativne posljedice na demografsku strukturu zemlje (Peruško, 2016.).

Emigriranje za Hrvatsku predstavlja veliki problem već dugi niz godina. Zadnjih nekoliko godina iseljavanje se događalo u nekoliko valova zbog različitih motiva i čimbenika. Ono što je obilježilo iseljavanje zadnjih godina je odlazak visokoobrazovanih mladih osoba i stručnjaka. Prema Mesarić Žabčić (2007. navedeno u Čavrak, 2014.) istraživanja koja su provedena u razdoblju od 1991. do 2005. godine pokazuju da je Hrvatsku napustilo 147.252 građana u dobi od 30 do 45 godina. Kao glavne motive iseljavanja naveli su visoku stopu nezaposlenosti, poteškoće u zapošljavanju u svojoj struci te male plaće za ostvarenu stručnost u radu. Prema nekim drugim izvorima, Hrvatska ima zabilježenu najveću stopu odljeva obrazovane mlade u Europi. Uglavnom je to mlada populacija između 20 i 35 godina čija stopa nezaposlenosti iznosi oko 40%. Za Hrvatsku osim iseljavanja, problem predstavlja i trajnost. Ne smije se zanemariti utjecaj globalizacije koja sve više privlači visokoobrazovane osobe stoga bi naša država trebala što prije reagirati na problem odljeva kvalificiranih, mladih i stručnih osoba i prilagoditi migracijsku politiku prema nastaloj situaciji (Čavrak, 2014; 126-128 str.).

3 TRŽIŠTE RADA I POKAZATELJI TRŽIŠTA RADA

3.1 Definicija tržišta rada i osnovnih pojmova

Tržište rada jedno je od složenijih i osjetljivijih tržišta. Ono obuhvaća ponudu i potražnju za radnicima, postupak traženja posla, zapošljavanje, napredovanje ali i otkaze te postizanje ravnotežne nadnice na tržištu. Međutim osnovni elementi su ponuda i potražnja za radom. Ponudu čine radnici i budući zaposlenici, a potražnju obuhvaćaju poslodavci. Upravo stope zaposlenosti i nezaposlenosti ocrtavaju makroekonomsko stanje nekog sustava. Ono označava povezanost onih kojima je potrebna radna snaga kao što su poslodavci i onih koji mogu pružiti rad kao što su zaposlenici. Tržište rada podložno je promjenama jer se prilagođava potrebama poslodavca (Robson, Saunders, 2004.)¹. Prema Hrvatskoj gospodarskoj komori (2015.) tržište rada predstavlja mjesto koje možda najbolje procjenjuje situaciju državnog stanja i gospodarstva jer je primarni cilj ekonomije postići što veći životni standard građana. Tržište rada se mijenjalo s godinama i prije je ono bilo zatvoreno u nacionalnim okvirima i postojale su brojne prepreke koje su stvarale poteškoće u pokretljivosti. Te granice se danas polako ukidaju pa tržište rada poprima sve više globalizacijska obilježja (Čavrak, 2014.,117 str.).

Da bi se razumjeli temeljni pojmovi na tržištu rada u nastavku će se objasniti osnovna terminologija. Svi oni koje tvore ponudu rada za proizvodnju dobara i usluga u određenom vremenskom razdoblju predstavljaju **radno sposobno stanovništvo** (obuhvaća starije od 15 i mlađe od 65 godine starosti). **Radna snaga ili ekonomski aktivno stanovništvo** predstavlja zbroj zaposlenih i nezaposlenih osoba. Zaposlene osobe su sve one koje iznad određene godine starosti tijekom koje su u kratkom referentnom razdoblju bile plaćene za svoj rad bilo u obliku novca ili naturi, ili su zaposlene, ali trenutno nisu na radu, ili obavljaju samostalnu djelatnost.

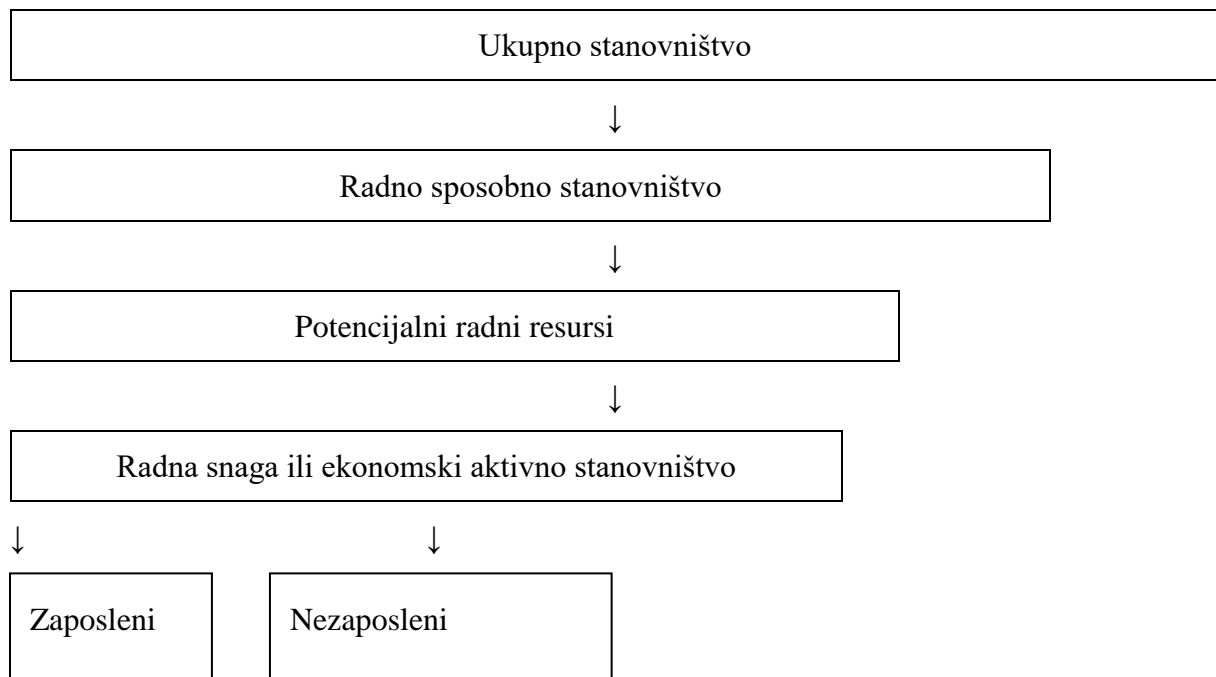
¹ Prema Robson i Saunders (2004.) promjene na tržištu rada popout smanjene mogućnosti za siguran dugoročni rad, manje radnih mjesta na proizvodnom sektoru, više radnih mjesta u sektoru usluga, veća plaća za visoke vještine i niža plaća za manje vještine te poslovi koji zahtjevaju poznavanje računalnih vještina su dovele do novih oblika poslovanja.

Prema definiciji Državnog zavoda za statistiku, zaposlenim osobama se smatraju one koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem bilo na određeno ili neodređeno radno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe.

Definicija zaposlenosti prema Anketi o radnoj snazi obuhvaća sve osobe koje su u referentnom tjednu obavljale bilo koji posao novčano plaćen ili plaćen u naturi. Stoga oni obuhvaćaju umirovljenike, studente i kućanice.

Da bi osoba bila nezaposlena mora zadovoljiti sljedeća tri kriterija:

- U referentom razdoblju nisu obavljale nikakav posao za novac ili plaćen u naturi,
- U posljednja četiri tjedna prije anketiranja aktivno su tražile posao,
- Ponuđen posao mogu početi obavljati u iduća dva tjedna.

Graf 1 : Ekonomska struktura aktivnoga stanovništva

Izvor: izrada autora prema "Gospodarstvo Hrvatske" (2016.).

Na temelju navedenih pojmova računa se **stopa zaposlenosti** koja predstavlja postotni udio zaposlenih u radno sposobnom stanovništvu dok stopa ekonomske aktivnosti je postotni udio aktivnog stanovništva, odnosno radne snage u radno sposobnom stanovništvu.

Nezaposlenim osobama smatraju se sve osobe koje nemaju posao ali aktivno traže posao. Također postoje dobrovoljnje nezaposlene osobe koje su u potrazi za poslom i boljim uvjetima. Neaktivno stanovništvo je ono koje do navršениh 15 godina i osobe u radnom sposobnom stanovništvu koje nisu zaposlene ili nezaposlene. Prema definiciji Državnog zavoda za statistiku, nezaposlenim osobama se smatraju sve one osobe, u dobi od 15. do 64. godine, sposobne ili djelomično sposobne za rad, prijavljene kod HZZ, koje nisu u radnom odnosu ali aktivno traže posao.

Mrnjavac (1996.) navodi da se međunarodna definicija nezaposlenosti zasniva na tri temeljna kriterija koja moraju istovremeno biti ostvarena. Stoga nezaposlenost uključuje sve osobe starije od dobne granice aktivnog stanovništva koje su bez posla, trenutno na raspolaganju za posao ili tražile posao. Stopa nezaposlenosti je jedan od osnovnih pokazatelja stanja na tržištu rada, a predstavlja relevantan odnos broja nezaposlenih osoba s ukupno raspoloživim resursima izražen kao postotak. Smatra se jedinstvenim pokazateljem iskorištenosti ljudskog potencijala u društvu koji ujedno pokazuje gospodarsko stanje i uspješnost politike.

Stopa nezaposlenosti (%) = (nezaposlene osobe/ ukupna radna snaga)*100

Nezaposlenost može biti otvorena i zatvorena. U otvorene nezaposlenosti ubrajaju se :

- Frikcijska ili normalna nezaposlenost - odnosi se na radnike koji mijenjaju posao ili ga prekidaju nestašice materijala.
- Sezonska nezaposlenost- rezultat je nemogućnosti obavljanja nekih poslova jer su povezani za određeno godišnje doma ili nisu u mogućnosti izvoditi se zbog vremenski (ne)prilika.
- Tehnološka nezaposlenost - ona nastaje kao rezultat tehničkih usavršavanja ili preusmjerenja proizvodnje i zaposlene osobe čini viškom.
- Ciklička nezaposlenost - uzrokuju je poslovni ciklusi i drugi slični poremećaji koji uzrokuju manjak potrebe za radnicima.

Otvorena nezaposlenost uglavnom dolazi do izražaja u doba krize i recesije, velikih tehnoloških promjena, ratnih stanja i vremenskih neprilika. Nezaposlenost može biti i prikrivena, a proizlazi iz nedovoljnog iskorištavanja radne snage te predstavlja oblik nezaposlenosti unutar zaposlenosti (Bejaković, 2003.). U ekonomskoj teoriji važno je razlikovati dobrovoljne i nedobrovoljne nezaposlenosti. Osobe koje ne prihvate ponuđeni posao možemo nazvati dobrovoljno nezaposlenima jer su nastavile tražiti posao nadajući se boljim

uvjetima. Osobe koje posao napuste jer su očekivale da će u kratkom roku pronaći novi posao, a uvjeti na tržištu rada to onemogućuju stoga se takva produljena nezaposlenost ne smatra dobrovoljnom. Iz navedenog je očito da se pojmovi dobrovoljnosti i nedobrovoljnosti ne mogu upotrijebiti u njihovom jednostavnom svakodnevnom značenju (Jakovljević, 2002.).

Registrirani podaci prikupljaju se administrativnim putem koji zahtijevaju konstantna statistička istraživanja. Podaci o zaposlenima prikazani su kao godišnji prosjek sa stanjem 31.ožujka. prikupljaju se podaci od pravnih osoba svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti te tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave. Državni zavod za statistiku podatke o nezaposlenima objavljuje iz izvora Registra nezaposlenih osoba koji vodi Hrvatski zavod za zapošljavanje. Anketa o radnoj snazi je najobuhvatnija anketa o obilježjima tržišta rada koja se provodi na uzorku kućanstva u Hrvatskoj. Cilj navedene ankete je prikupiti o stanju i promjenama na tržištu rada. Navedene razlike kod prikupljanja podataka vidljive su i u stopi nezaposlenosti. Tako je stopa nezaposlenosti veća prema podacima iz administrativnih izvora. Razlog tome je što kriterij nezaposlenosti prema anketi radne snage su stroži u odnosu od kriterija HZZ-a.

3.2 Ponuda na tržištu rada

Kvaliteta i dostupnost ljudskih resursa te potencijal njihova razvoja, važna je determinanta konkurentnosti. Ponudu rada predstavljaju posloprimci, odnosno zaposlenici koji nastoje prodati svoje radno vrijeme. Ponuda rada se može obrazložiti kao funkcija izbora pojedinca između različitih profesija, a okvir za ponudu rada radne snage čini radno sposobno stanovništvo, odnosno sve osobe koje imaju između 15 i 65 godina (HGK, 2008.).

Ponuda rada ovisi o brojnim faktorima u koje se ubrajaju se cijena nadnice, cjenovne promjene rada na ostalim tržištima te vrijeme kvalifikacije, očekivanja i preferencije (Obadić, 215. str).

U nastavku rada analizira se pojam radne snage i ljudskog kapitala.

3.2.1 Radna snaga i ljudski kapital

Ljudski kapital je opširan pojam ali u konačnici predstavlja stečena znanja, sposobnosti i vještine. Pojam “kapital“ nije najbolje prihvaćen jer podsjeća na ropstvo čovjeka stoga se u

civiliziranom društvu koristi izraz “ljudska vrijednost“ (Dubravčić, 2007). Pojam ljudski kapital se sve češće koristi u kontekstu ključnog resursa za društveni i ekonomski rast zemlje.

U faktore gospodarskog rasta ubrajaju se:

1) Prirodni resursi (zemlja, sirovine, energetske potencijali i izvori)

2) Tri vrste kapitala (resursa koji stvaraju višak vrijednosti):

1.1. Fizički kapital (strojevi, oprema, zgrade, osnovno stado i druga kapitalna oprema)

1.2. Novčani kapital (različiti oblici novca i/ili surogata novca koji obnašaju njegove funkcije sredstva razmjene, akumulatora vrijednosti i kapitala po sebi)

1.3. Ljudski kapital (svojstva ljudi neke društvene zajednice).

Osim znanja i obrazovanja u ljudski kapital se također uvrštavaju sva ljudska svojstva o kojima ovisi učinkovitost rada pojedinca i organizacije, a to se odnosi na vještine, kompetencije, tjelesno zdravlje, fizičke i mentalne sposobnosti, motiviranost za rad i razvoj. Tako danas pojam ljudskoga kapitala ima najmanje dvije osnovne sastavnice. To su odgojenost vrijednosti, stavova i navika. Iako postoje mnoga teorijska objašnjenja, od svih kapitala ljudski je najmanje jasan. Kako u teoriji tako i u praksi postoje nejasnoće pa se radije koristi termin potencijal ili resurs. Proučavanjem karakteristika radne snage došlo se do zaključka kako ona ima najmanje dvije komponente:

- Individualna komponenta ljudskog kapitala – predstavlja individualne karakteristike ljudi, odnosno kapital djelatnika kao živih bića koje imaju značajan učinak na ekonomske tijekove.
- Socijalna (kolektivna) komponenta ljudskog kapitala - izvire iz sustava u kojima ljudi žive, prepoznaje se na najmanje tri razine agregacije.

Ekonomisti klasične teorije, poput Adama Smitha, su analizirali ulaganja u fizički kapital te su primjetili kako je na sve prirodne resurse teško pozitivno djelovati. Došli su do zaključka da su za gospodarski rast potrebni različiti oblici kapitala te da je ljudski kapital najbitniji jer o njemu ovisi iskorištenost fizičkog kapitala. Naglasili su važnost obrazovanja jer se njime povećava proizvodni kapacitet radnika. Sedamdesetih godina 20. stoljeća se osporavala teorija o ljudskom kapitalu, to jest sumnjalo se o njegovom poticanju ekonomskog rasta i razvoja. I danas je ta teorija kontroverzna, međutim postoji poticajni koncept u području ekonomike rasta (Bogdanović, 2008). U ekonomskom konceptu, ljudski kapital je dugogodišnja tema te se o

njemu često raspravlja. Promjene na ekonomskom i socijalnom području su ljudskom kapitalu dali veću ulogu u ekonomskom uspjehu zemlje. Globalizacijski trendovi, komunikacije i tehnologija su povećale potražnju za učenjem. Bitna uloga kompetencija i znanja u poticanju ekonomskog rasta prepoznata je od strane ekonomista i ostalih stručnih osoba (OECD, 2001).

Ekonomski koncept ljudskog kapitala spominje se preko dva stoljeća, međutim njegov centar u ekonomskoj analizi donio je veliki razvoj posljednjih nekoliko godina. Na makroekonomskoj razini akumulacija ljudskog kapitala je tretirana kao ključan pokretač rasta outputa. Međutim, veza ljudskog kapitala i rasta nije uvijek u potpunosti emirijski opravdana. Danas se koriste bolji i kvalitetniji podaci koji podržavaju odnos rasta i ljudskog kapitala. Dva osnovna cilja razvoja su obrazovanje i zdravstvo. Obrazovanje je potrebno za nadogradnju i unapređenje života dok je zdravlje osnovna dobrobit. Obrazovanje je nužno za apsorpiranje moderne tehnologije koja ima ključnu ulogu za razvoj i samoodrživi rast. Zbog toga se zdravstvo i obrazovanje mogu promatrati kao najvažnije komponente rasta i razvoja (Tkalčec, 2016.) Veliki broj zemalja je ostario kraća ili dulja razdoblja intenzivnog rasta, stagnacije i nazadovanja dok je u nekim zemljama rast bio spor i konstantan. Da ekonomska teorija ima rješenje na koji način postići rast tada bi razlike između zemalja bile jako male. To bi se ostvarilo zbog dostupnog znanja koje bi se lako prelijevalo iz zemlje u zemlju. Nadalje Čavrak(2014.) napominje da kvaliteta ljudskog kapitala dolazi upravo iz veće razine obrazovanja, a rast i razvoj su uvjetovani inteligentnim razvojem ljudskih mogućnosti. Novije teorije ljudskog rasta smatraju da ono ima dvije uloge, a to su:

- Važnost ljudskog kapitala kao input tehnološkog procesa
- Kvaliteta ljudskog kapitala utječe na produktivnost drugih faktora proizvodnje

Može se zaključiti da ljudski kapital ima različite definije no u konačnici se svode na isto, a to je važnost obrazovanja. Ljudski kapital, odnosno znanja, vještine, sposobnosti i vrijednosti pojedinca značajno doprinose gospodarskom razvoju, ali i osobnom razvoju pojedinca (Tkalčec, 2016.).

3.3 Potražnja na tržištu rada

Potražnja za radom jedna je od temeljnih komponenti tržišta rada. Potražnu stranu na tržištu rada predstavljaju poslodavci. Potražnja za radom je izvedena iz funkcije potražnje za

proizvodom koji taj rad proizvodi, tj. takva potražnja je indirektna ili izvedena potražnja (Obadić, 2016; 205. str).

3.4 Pokazatelji stanja na tržištu rada

Susret ponude i potražnje rada predstavlja mjesto koje možda najbolje procjenjuje situaciju državnog stanja i gospodarstva jer je primarni cilj ekonomije postići što veći životni standard građana. Sliku tržišnog stanja najbolje prikazuju pokazatelji tržišta rada.

U temeljne pokazatelje tržišnog rada svrstaju se:

- stopa nezaposlenosti,
- stopa zaposlenosti,
- stopa aktivnosti stanovništva,
- udjel dugotrajno nezaposlenih,
- udjel vrlo dugotrajno nezaposlenih,
- prosječno trajanje duljine radnog vijeka,
- stopa nezaposlenosti mladih (HGK, 2015.).

Stopa zaposlenosti predstavlja postotni udio zaposlenih u radno sposobnom stanovništvu dok stopa aktivnosti je postotni udio aktivnog stanovništva, odnosno radne snage u radno sposobnom stanovništvu. Visoke stope zaposlenosti odraz su zdrave ekonomije promatranog područja. . Stopa nezaposlenosti je jedan od osnovnih pokazatelja stanja na tržištu rada, a predstavlja relevantan odnos broja nezaposlenih osoba s ukupno raspoloživim resursima izražen kao postotak. Smatra se jedinstvenim pokazateljem iskorištenosti ljudskog potencijala u društvu koji ujedno pokazuje gospodarsko stanje i uspješnost politike. Stopa ekonomske aktivnosti ili radne snage računa se kao dio radne snage u radno sposobnom stanovništvu, a prikazuje koliki dio radno sposobnog stanovništva je aktivno na tržištu rada (Obadić, 205. str).

Dugotrajna nezaposlenost obuhvaća nezaposlene osobe duže od 12 mjeseci. Upravo takva vrsta nezaposlenosti predstavlja veliku opasnost gospodarstvu i izlaže stanovništvo siromaštvu i socijalnoj isključenosti. Dugotrajno nezaposlenima se vrlo teško uspješno vratiti na posao. Podaci pokazuju da je čak 12 milijuna ljudi u Europi bez posla duže od jedne godine. Mladi su

pokretačka snaga svakog društva te njihovo aktivno sudjelovanje u društveno-političkom životu predstavlja generator rasta i razvoja svake države. Visoke stope nezaposlenih mladih osoba mogu izazvati političke i socijalne posljedice koje će pogoditi ne samo pojedinca nego i društvo u cjelini (Bilić, Jukić, 2014.).

4 POVEZANOST EMIGRACIJSKIH PROCESA I TRŽIŠTA RADA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

4.1 Emigracijski procesi Splitsko-dalmatinske županije

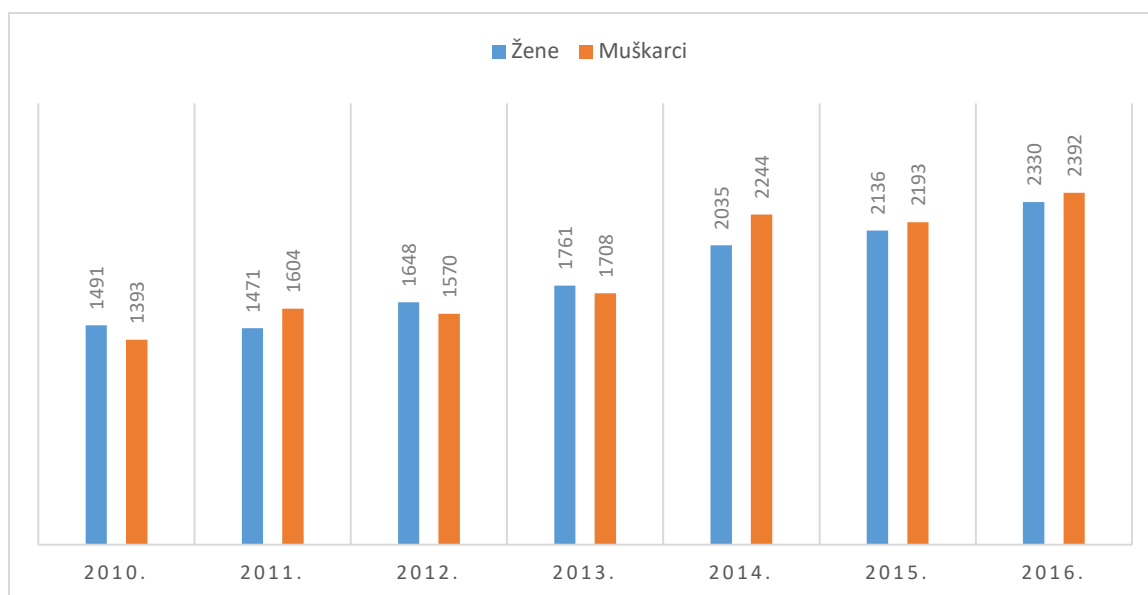
Migracijski saldo Splitsko-dalmatinske županije ima negativnu tendenciju što znači da je veći broj građana koji iseljavaju u odnosu na one koji useljavaju u županiji. Od 2010. do 2016. iz Hrvatske je emigriralo ukupno 137 643 ljudi od čega ih 11 672 iz Splitsko-dalmatinske županije. U navedenom razdoblju jedino je u 2013. godini evidentiran pozitivan migracijski saldo koji je iznosio 406. Prema broju odseljenih osoba iz Republike Hrvatske u inozemstvo u 2016. na prvome je mjestu Grad Zagreb s 13,38 % od ukupnog broja odseljenih. Sljedeća je Osječko-baranjska s 9,97%, a na šestom mjestu se nalazi Splitsko-dalmatinska županija s 7,17 % odseljenih.

Tablica 2: Broj odseljenih iz Splitsko-dalmatinske županije u inozemstvo i druge županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Godina	Odseljeni u inozemstvo	Odseljeni u druge županije	Ukupno odseljeni
2010.	1 041	1 843	2 884
2011.	1 249	1 826	3 075
2012.	1 303	1 915	3 218
2013.	1 359	2 110	3 466
2014.	1 948	2 331	4 279
2015.	2 155	2 174	4 329
2016.	2 617	2 105	4 722
Ukupno	11 672	14 301	25 973

Izvor: izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>

U 2016. godini broj odseljenih iz Splitsko-dalmatinske županije u druge županije iznosio je 2 105, dok je u promatranom vremenskom razdoblju najviše njih odselilo u 2014. godine (2 331). Također, u inozemstvo se najviše ljudi odselilo 2016. godine, njih 2 617. Tako je u 2010. do 2016. godine iz Splitsko-dalmatinske županije ukupno emigriralo 25 973 osoba.

Graf 2: Struktura ukupno odseljenih osoba iz Splitsko-dalmatinske županije po spolu u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>

Iz grafa se može uočiti da su muškarci odnosu na žene više iseljavali iz Splitsko-dalmatinske županije u 2011., 2014. i 2016. godini. Sukladno tome žene su više iseljavale u 2010., 2012., 2013. i 2015. godini.

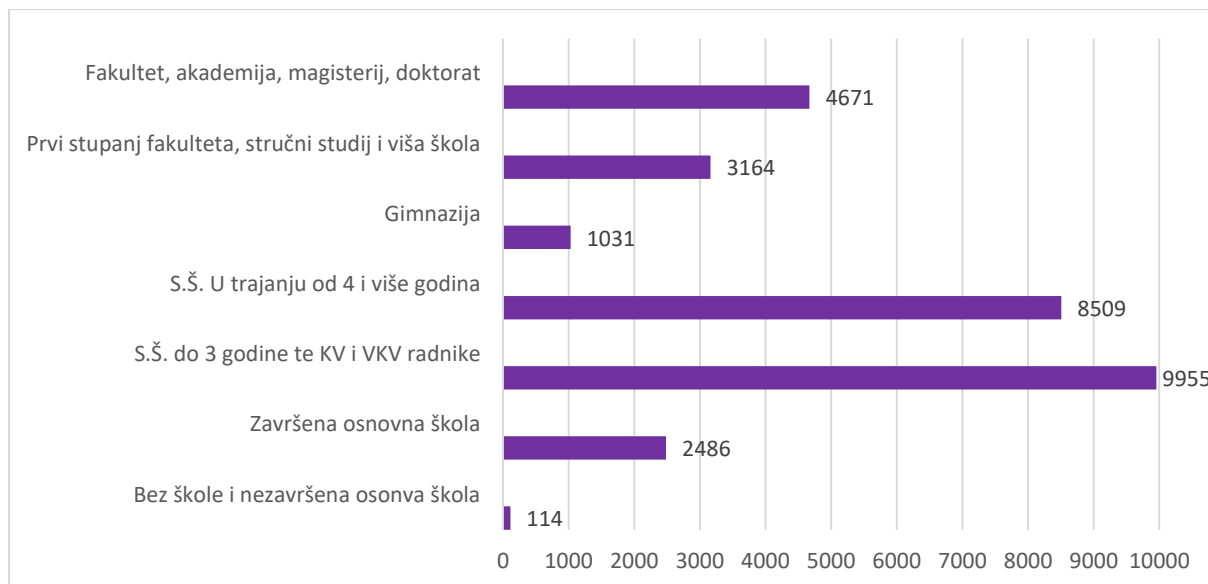
Tablica 3: Iseljavanje iz Splitsko-dalmatinske županije po dobnim skupinama u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Godina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	Ukupno
0-14	410	402	381	509	422	536	784	3 444
15-19	154	152	142	163	196	206	238	1 251
20-24	277	296	304	262	350	344	452	2 285
25-29	476	507	516	499	653	682	769	4 102
30-34	395	398	364	360	566	593	632	3 308
35-39	274	292	320	332	453	434	439	2 544
40-44	215	259	215	272	366	316	338	1 981
45-49	146	159	184	223	305	305	291	1 613
50-54	129	153	166	203	267	230	231	1 377
55-59	100	118	177	154	207	192	148	1 096
60-64	93	114	176	181	192	198	144	1 098
65+	217	225	273	311	302	293	256	1 877

Izvor: izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku. Preuzeto s: <https://www.dzs.hr/>

Tablica prikazuje iseljavanje iz Splitsko-dalmatinske županije po dobnim granicama u razdoblju od 2010. do 2016. godine. Gledajući dobnu strukturu zapaža se da je u navedenom razdoblju najviše iselilo mladih osoba u granici od 25 do 29 godina, njih 4102. Ako se uzme u obzir godine radno sposobnog stanovništva, to jest sve osobe u rasponu od 15. do 65. godine života njih 3 682 je napustilo županiju u 2016. godini.

Hrvatska je posljednjih par godina suočena s emigracijskim valom koji se također osjeća i na razini Splitsko-dalmatinske županije. Trend iseljavanja sve je izraženiji kroz godine, mladi i radno sposobno stanovništvo značajno iseljavaju iz Splitsko-dalmatinske županije, a to nam pokazuju i podaci.

Graf 3: Iseljavanje iz Splitsko-dalmatinske županije po stupnju obrazovanja u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s:

http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

Prema razini obrazovanja najveći udio imaju osobe sa srednjom školom u trajanju od tri i četiri godine 65,1%, zatim osobe sa završenim fakultetom 15,6%, zatim osobe sa višom školom 10,6%, zatim osobe sa završenom osnovnom školom 8,3%, te na kraju osobe bez završene osnovne škole 0,4%.

4.2 Tržište rada Splitsko-dalmatinske županije

Postignuti stupanj razvijenosti gospodarstva, rast ili pad stope (ne)zaposlenosti te razina poslovne klime imaju važnu ulogu budućeg ekonomskog razvoja Splitsko-dalmatinske županije. Temelj za proučavanje ekonomskog stanja ukupnog stanovništva čini ekonomska struktura radne snage, to jest odnos zaposlenih i nezaposlenih. Prosječna stopa zapošljavanja tijekom 2016. godina s evidencije Zavoda bila je 37,8%, što je više za 2,2 postotna boda od stope zapošljavanja u 2015. godine. Zabrinjavajuće je što je tek svaka druga radom sposobna

osoba u županiji zaposlena, što ukazuje na visoku stopu ekonomske neaktivnosti. Niska stopa zaposlenosti predstavlja nacionalni problem, a ne samo na razini Splitsko-dalmatinske županije.

Registrirana zaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini bila je 139.769, što je u usporedbi s 2010. godinom smanjenje za 2,6 % odnosno 3 766 manje zaposlenih osoba, ali ujedno povećanje za 2,3 % odnosno 3 176 više zaposlenih osoba u odnosu na prethodnu godinu.

Registrirana zaposlenost obuhvaća sljedeće kategorije: zaposlene u pravnim osobama, zaposlene u obrtu i slobodnim profesijama, te individualne poljoprivrednike i radnike fizičkih osoba. U skladu s općim tendencijama razvitka gospodarstva mijenjala se struktura zaposlenosti po djelatnostima.

Promatrajući zaposlenost prema djelatnostima NKD-a tijekom 2016. godine najviše osoba bilo je zaposleno u djelatnosti pružanja smještaja 6 617 osoba zatim u trgovini na veliko i malo 4 889 osoba. Iz tablice ispod se može uočiti da je zapošljavanje najviše poraslo u poslovanju nekretninama i to za 19,8%, a u obrazovanju za 9,6 %. Zapošljavanje je najviše smanjeno u poslovima rudarstva i vađenja te opskrbom električnom energijom.

Tablica 4: Zaposleni po djelatnostima u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2015. i 2016. godini

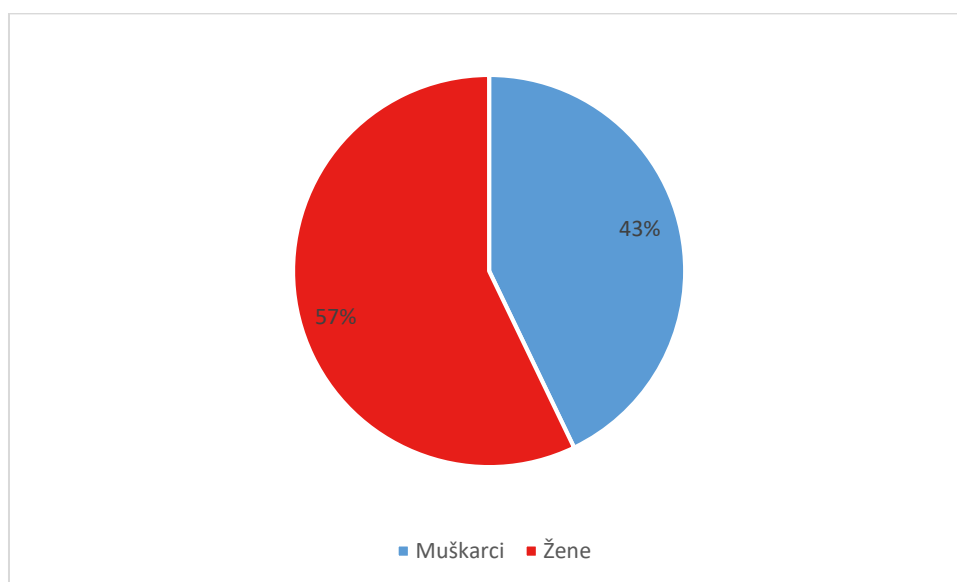
DJELATNOST	2016.	2015.	PROMJENA
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	456	479	-4,8%
Rudarstvo i vađenje	21	38	-44,7 %
Prerađivačka industrija	2 719	2 670	1,8 %
Opskrba električnom vodom	32	37	-13,5 %
Opskrba vodom	174	209	-16,7 %
Građevinarstvo	1 884	1 941	-2,9 %
Trgovina na veliko i malo	4 889	4 664	4,8 %
Prijevoz i skladištenje	1 271	1 250	1,7 %
Djelatnosti pružanja smještaja	6 617	6 692	-1,1 %
Informacije i komunikacije	225	254	11,4 %
Financijske djelatnosti	205	215	-4,7 %
Poslovanje nekretninama	194	162	19,8 %
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	758	732	3,6 %
Administrativne djelatnosti	1 864	1 771	5,3 %
Javna uprava i obrana	860	814	5,7 %
Obrazovanje	2 878	2 626	9,6 %
Djelatnosti zdravstvene zaštite	1 023	1 177	-13,1 %
Umjetnost, zabava i rekreacija	455	475	-4,2 %
Ostale uslužne djelatnosti	783	880	-11,0 %
Djelatnosti kućanstava kao poslodavca	181	197	-8,1 %
Djelatnost izvanteritorijalnih organizacija	2	2	0,0 %
Ukupno	27 491	27 285	0,8 %

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s:

http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

U razdoblju od 2013. do 2016. godine na području Splitsko-dalmatinske županije zabilježen je porast broja zaposlenih osoba kao i pad stope nezaposlenosti. Tako je 2013. godine bilo registrirano 133 510 zaposlenih osoba, a 2016. 139 769 pa se može govoriti o blažem porastu zaposlenosti. Tijekom promatranog je razdoblja došlo i do značajnog porasta zaposlenosti u djelatnosti pružanja usluga smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Promatrajući broj i udio prijavljenih potreba po djelatnostima, dominiraju one djelatnosti koje određuju glavna kretanja u gospodarstvu, a to su djelatnosti prije svega sezonskog karaktera, kao što su djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 5.558 (22,4%), zatim trgovina na veliko i malo sa 3.536 potreba (14,3%). Od ukupnog broja prijavljenih potreba potrebe za sezoncima iznose 7.330, što čini 29,6% svih ukupnih potreba, a to je otprilike i postotak koji sezonci čine i u ukupnom zapošljavanju s evidencije Zavoda.

Graf 4: Nezaposlene osobe prema spolu u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s:

http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

2016. godine u Splitsko-dalmatinskoj županiji registrirano je prosječno mjesečno 35.383 nezaposlenih osoba što je za 11,6% manje od prosjeka tijekom 2015. godine. Nezaposlene žene čine većinu u ukupnoj nezaposlenosti na području Splitsko-dalmatinske županije. Tijekom 2016. godine prosječno mjesečno je bilo evidentirano 20 217 nezaposlenih žena, što je za 11,0% manje od prosjeka 2015. godine. Krajem prosinca ukupno je bilo 21.146 nezaposlenih žena, što je za 11,4% manje od prosinca 2015. godine.

Stopa nezaposlenosti 2016. godine na razini Hrvatske iznosila je 14,2%, a u Splitsko-dalmatinskoj županiji 20,9 %. Približnu stopu imaju Šibensko-kninska (20,4 %) i Brodsko-posavska županija (22 %). Usporedi li se stopa nezaposlenosti 2016. sa 2010. godinom, uočava se da je stopa smanjena za 1,2%. Mjesečne stope nezaposlenosti govore o dinamici kretanja nezaposlenosti uspoređujući stanje tekućeg mjeseca s prethodnim, te naglašavaju promjene u nezaposlenosti s obzirom na pozitivne i negativne stope, što uzrokuje povećanje ili smanjenje nezaposlenosti u odnosu na prethodni mjesec. Tako možemo zaključiti da nezaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji raste nakon ljetnih mjeseci, te najvišu razinu uobičajeno dostiže u zimskim mjesecima, dok se najniža razina registrira u ljetnim mjesecima, što je rezultat sezonskog obilježja u kretanju nezaposlenosti, dakle sezonskog zapošljavanja u turizmu i ugostiteljstvu, te ostalim djelatnostima koje upošljavaju radnike sezonskog karaktera.

Tablica 5: Nezaposlene osobe sa radnim iskustvom u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016.godini

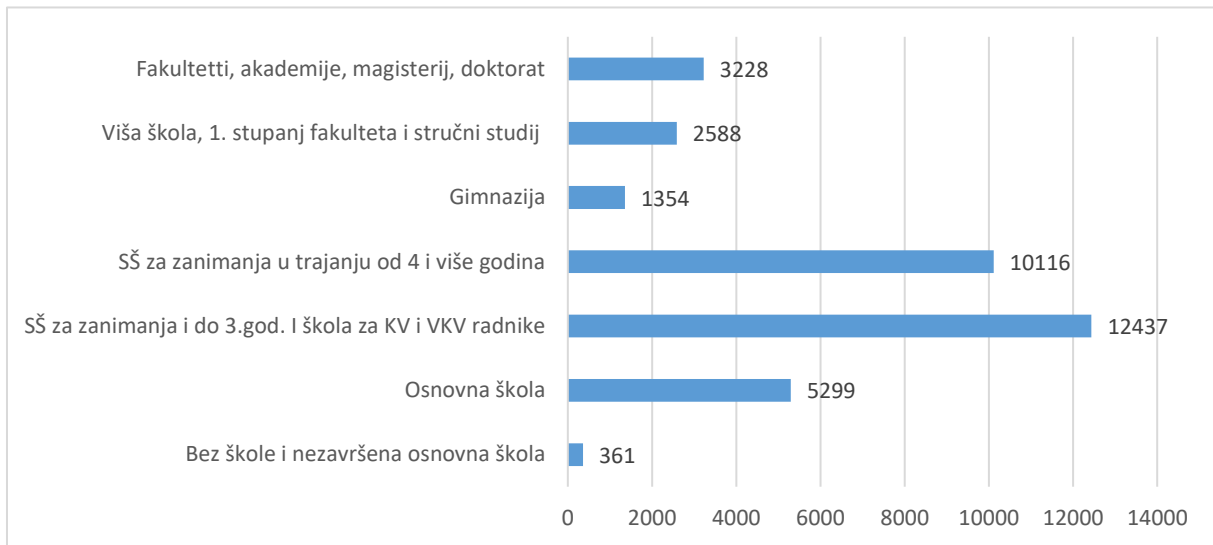
DJELATNOST	2016.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	667
Rudarstvo i vađenje	55
Prerađivačka industrija	3 859
Opskrba električnom vodom	18
Opskrba vodom	334
Građevinarstvo	2 350
Trgovina na veliko i malo	6 033
Prijevoz i skladištenje	1 400
Djelatnosti pružanja smještaja	6 194
Informacije i komunikacije	343
Financijske djelatnosti	324
Poslovanje nekretninama	218
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1 072
Administrativne djelatnosti	1 784
Javna uprava i obrana	1 872
Obrazovanje	1 015
Djelatnosti zdravstvene zaštite	823
Umjetnost, zabava i rekreacija	615
Ostale uslužne djelatnosti	1 606
Djelatnosti kućanstava kao poslodavca	1 221
Djelatnost izvanteritorijalnih organizacija	5
Ukupno	31 808

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s:

http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

Udio osoba s prethodnim radnim iskustvom u ukupnom broju nezaposlenih na kraju 2016. godine iznosio je 86,0% što je za 1,2% više nego 2015. godine kada je udio osoba sa radnim

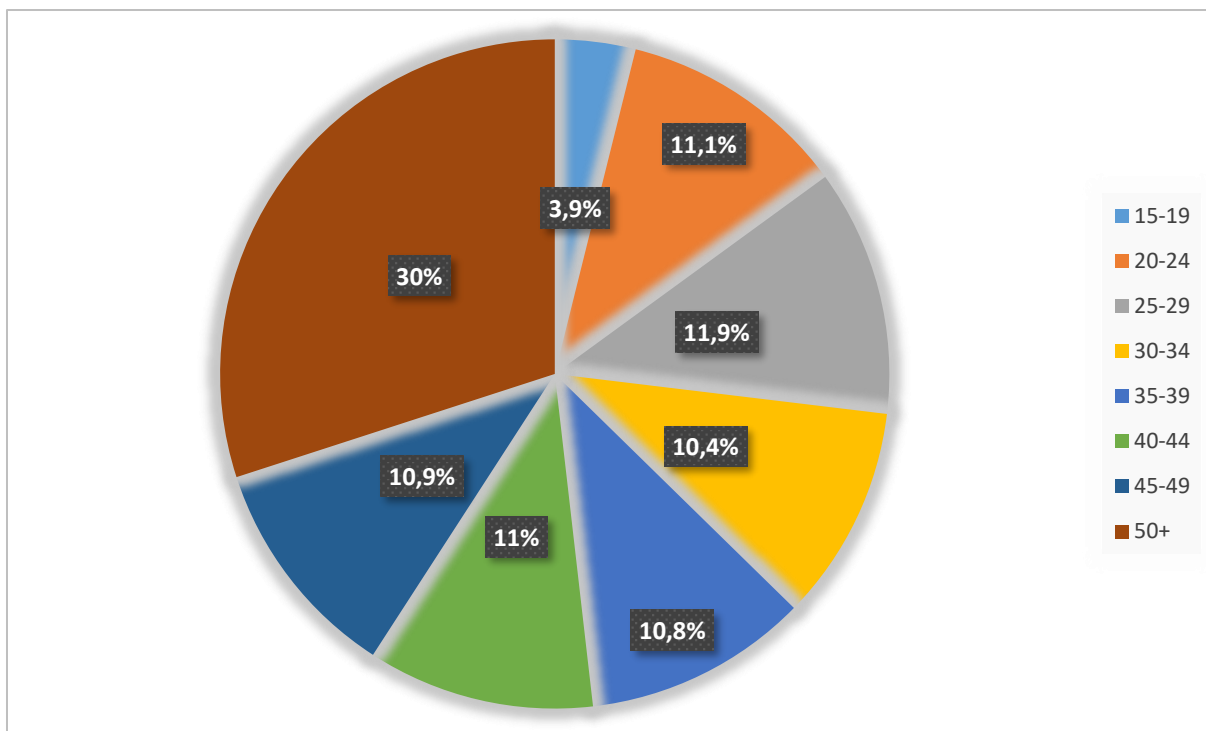
iskustvom iznosio 84,8% u ukupnoj nezaposlenosti. U ukupnoj evidentiranoj nezaposlenosti nalazile su se bez radnog iskustva 5.195 ili 14,0% ukupnog broja nezaposlenih osoba.

Graf 5: Nezaposleni prema razini obrazovanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

Struktura nezaposlenih prema stručnoj spremi već duže vremena nije se značajnije mijenjala, odnosno njihovi udjeli u registriranoj nezaposlenosti. Tako da već duže vrijeme na evidenciji dominiraju srednje stručne spreme sa trogodišnjim i četverogodišnjim obrazovanjem, ali nije beznačajan udio ni nezaposlenih radnika sa samo osnovnom školom. Struktura nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja tijekom 2016. godine (prosječno) bila je sljedeća: 361 osoba bez škole i nezavršenom osnovnom školom (1,0%), 5.299 osoba sa osnovnom školom (15,0%), 12.437 osoba sa srednjom školom za zanimanja do tri godine (35,1%), 10.116 osoba sa srednjom školom u trajanju od četiri godine i više (28,6%), 1.354 osoba sa gimnazijom (3,8%), 2.588 osoba sa višom školom, te I. stupanj fakulteta i stručnim studijem (7,3%), te 3.228 osoba sa fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom (9,1%).

Graf 6: Prosječan udio nezaposlenih osoba prema dobnima skupinama u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

Prosječan udio nezaposlenih osoba prema dobnim skupinama tijekom 2016. godine bilo je kako slijedi: 1.377 (3,9%) osoba od 15 do 19 godina, 3.923 (11,1%) od 20 do 24 godine, 4.221 (11,9%) od 25 do 29 godina, 3.686 (10,4%) od 30 do 34 godine, 3.839 (10,8%) od 35 do 39 godina, 3.881 (11,0%) od 40 do 44 godine, 3.845 (10,9%) od 45 do 49 godina, 10.611 (30,0%) preko 50 godina.

Danas u ukupnoj nezaposlenosti dominiraju dugotrajno nezaposlene osobe što predstavlja problem ne samo u našoj županiji već na nacionalnoj i globalnoj razini. U dugotrajno nezaposlene osobe ubrajamo sve one osobe koje bezuspješno traže posao preko šest mjeseci te posebice preko godinu i više dana. Tijekom 2016. godine prosječan broj nezaposlenih osoba koji su čekali na posao preko 6 mjeseci bio je 22 938 ili 64,8% nezaposlenih osoba, preko godine dana čekanja bilo je prosječno 18 189 ili 51,4%, dok je strukturi nezaposlenih koje traže posao tri i više godina prosječno bilo 10 421 (29,5%) nezaposlenih osoba. Dugotrajna nezaposlenost ostavlja velike posljedice na socijalno stanje pojedinca i ekonomsku razvijenost.

Graf 7: Stopa dugotrajne nezaposlenosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji od 2010. do 2016.

Izvor: izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, (2016.). Preuzeto s: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf

Iz grafa je vidljivo da stopa dugotrajne nezaposlenosti, odnosno stopa nezaposlenosti više od 6 mjeseci se u razdoblju od 2010. do 2016. godine kretala rasponu od 56% do 59%. Najveća stopa dugotrajne nezaposlenosti zabilježena je 2010. godine, a najmanja 2016. Udio dugotrajno nezaposlenih u ukupnoj registriranoj nezaposlenosti pokazuje drugi proces koji je inverzan od kretanja zapošljavanja ili nezaposlenosti. Udio dugotrajno nezaposlenih upravo raste u onom periodu kada je zapošljavanje najintenzivnije, te kada nezaposlenost počinje opadati.

5 EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE POVEZANOSTI TRŽIŠTA RADA SPLITSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE I EMIGRACIJSKIH KRETANJA NJENIH GRAĐANA

5.1 Teorijska podloga za postavljanje hipoteza

Nedostaci na tržištu rada mogu poticati iseljavanja i tako utjecati na smanjenje broja i udjela radno sposobnog stanovništva, smanjenje stope zaposlenosti te posljedično i smanjenje gospodarske produktivnosti i bruto društvenog proizvoda (Župarić-Iljić, 2016.). U ekonomske razloge iseljavanja se ubrajaju siromaštvo, nezaposlenost ili nepovoljna poduzetnička i ulagačka klima. Ovi push faktori potiču odlazak iz zemlje kako bi ljudi ostvarili veće zarade, bolje životne i radne uvjete u drugim državama (Vukorepa, 2018.). Sliku tržišnog stanja najbolje prikazuju pokazatelji tržišta rada u koje se ubrajaju; stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, stopa aktivnosti stanovništva, udjel dugotrajno nezaposlenih, udjel vrlo dugotrajno nezaposlenih, prosječno trajanje duljine radnog vijeka i stopa nezaposlenosti mladih (HGK, 2015.). S obzirom na dostupnost podataka koji postoje na razini Splitsko-dalmatinske županije, ispitat će se veza između emigracije radno sposobnog stanovništva sa stopom nezaposlenosti i stopom dugotrajne nezaposlenosti u županiji. Stopa nezaposlenosti je jedan od osnovnih pokazatelja stanja na tržištu rada, a predstavlja relevantan odnos broja nezaposlenih osoba s ukupno raspoloživim resursima izražen kao postotak. Smatra se jedinstvenim pokazateljem iskorištenosti ljudskog potencijala u društvu koji ujedno pokazuje gospodarsko stanje. Nezaposlenost prikazuje istovremeno ekonomski i društveni problem jer se tijekom razdoblja visoke stope nezaposlenosti, ekonomski problemi se preslikavaju i na život obitelji (Obadić, 205. str). Stopa dugotrajne nezaposlenosti obuhvaća nezaposlenost dužu od 12 mjeseci. Ona služi za kvantificiranje razvoja nezaposlenosti jer promjene u dugotrajnoj nezaposlenosti pomažu u procjeni kretanja u zaposlenosti. Navedeno stanje uvelike smanjuje šanse za ponovno zaposlenje. Dugotrajna nezaposlenost također pokazuje pogoršanje socijalnih uvjeta, a i činjenice pokazuju da se pri rastu dugotrajne nezaposlenosti pogoršavaju i pokazatelji siromaštva (HGK, 2016.).

Većina istraživanja obavljena je na osnovu podataka prikupljenih na nivou države ili regije. Rezultati istraživanja pokazuju da je potraga za boljim ekonomskim uvjetima najvažniji uzrok

međunarodnih migracijskih tokova. Fassmann i Hintermannova (1997., navedeno u Božić, Burić, 2005.) velikim dijelom polaze od teorijskih pretpostavki koje se temelje na potisno-privlačnom djelovanju odnosno modelu korisnosti mjesta te uvažavaju makroekonomske i socioekonomske pretpostavke o utjecaju razlika u primanju i zaposlenosti među emigracijskim i imigracijskim zemljama i regijama na odluku o migriranju. Potvrđuju neoklasičnu ekonomsku pretpostavku da će se **visok postotak potencijalnih migranata pronaći u regijama s velikim gospodarskim problemima i visokom stopom nezaposlenosti**, kao i među samim nezaposlenima bez obzira na geografski položaj. Kao razloge moguće migracije spomenute su ekonomske okolnosti u inozemstvu, te nezaposlenost ili nemogućnost pronalaska odgovarajućeg posla u struci. Prisustvo **više stope nezaposlenosti** u emigracijskoj zemlji ima **veći uticaj na migracijsku odluku nezaposlenih** nego onih koji su već u radnom odnosu. Zbog toga efekti stope nezaposlenosti manje dolaze do izražaja u istraživanjima migracije radne snage uz upotrebu agregatnih podataka. Goss i Shoening (1984., navedeno u Peković, 2014.) naglašavaju **dužinu vremenskog razdoblja** koju **nezaposleni** provode u potrazi za poslom kao **značajnu determinantu odlučivanja o migraciji**. Teorijski dio pretpostavlja pozitivnu i statistički značajnu vezu između dugotrajne stope nezaposlenosti i emigracije. Međutim, mogući izostanak značajnog pozitivnog odnosa dugotrajne stope nezaposlenosti emigracijske zemlje i broja emigranata, oni objašnjavaju vremenskim periodom potrebnog za pronalazak posla i količine migracija. Dužinu vremenskog perioda traganja za poslom objašnjavaju razinom obrazovanja i radnim iskustvom.

U ovome radu postavlja se jedna radna hipoteza te dvije pomoćne hipoteze

Radna hipoteza:

H1 Postoji statistički značajna veza između uvjeta tržišta rada i emigracije radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Pomoćne hipoteze:

1. Postoji statistički značajna veza između emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope nezaposlenosti
2. Postoji statistički značajna veza između emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope dugotrajne nezaposlenosti

5.2 Metodologija i rezultati istraživanja

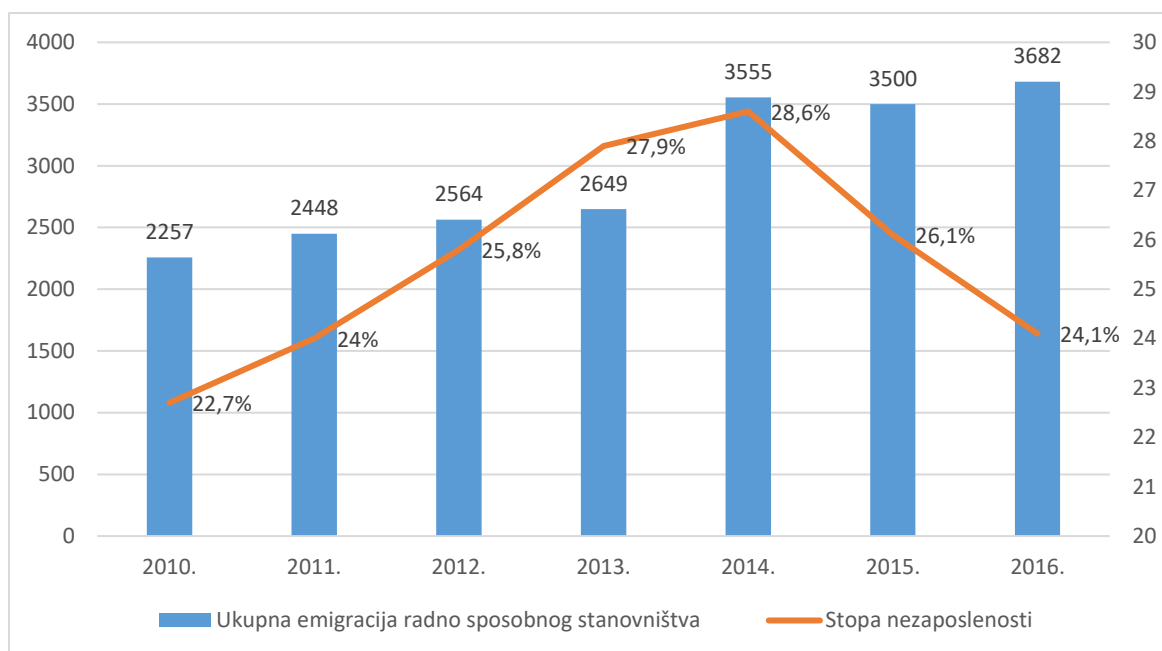
Za testiranje hipoteza koristi se korelacija s kojom se izračunava povezanost varijabli. Korelacija je sukladnost vrijednosti dviju skupina podataka, a iskazuje stupanj povezanosti ispitivanih pojava. Koeficijenti za izračun korelacije se najčešće koriste Pearsonov i Spearmanov koeficijent. U radu će se koristiti Spearmanov koeficijent korelacije s obzirom na to da podaci nezadovoljavanju primjenu Pearsonova koeficijenta linearne korelacije zbog malog uzorka. Spearmanov koeficijent korelacije označava se malim slovom r_s te može poprimiti vrijednosti od -1 do +1 (Rozga, 2006.).

U radu je postavljene jedna temeljna hipoteza koja će se prihvatiti ili odbaciti na temelju testiranja dviju istraživačkih podhipoteza. Namjera istraživanja je pokazati utjecaj nepovoljnih uvjeta tržišta rada, kao što su stopa nezaposlenosti i stopa dugotrajne nezaposlenosti na emigracijsku radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. S obzirom da je problematika rada složena i ograničena zbog raspoloživosti podataka, obrađuju se podaci koji postoje na razini županije. Općenito migracija predstavlja najkompleksniju komponentu kretanja stanovništva posebno ako se događa u ratnim uvjetima. Stoga podaci o kretanju stanovništva predstavljaju problem ne samo na županijskoj već i na nacionalnoj razini. Službeni podaci su zatraženi dodatno u Državnom zavodu za statistiku, a odnose se na razdoblje od 2010. do 2016. godine. Sukladno tim podacima uzeli su se podaci o nezaposlenosti u istom razdoblju. Promatrat će se navedeni vremenski period te pokušati dokazati povezanost nepovoljnih uvjeta na tržištu rada i emigracijskih procesa Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 6: Podaci potrebni za testiranje postavljenih istraživačkih hipoteza

Godina	Ukupna emigracija radno sposobnog stanovništva	Stopa nezaposlenosti (%)	Stopa dugotrajne nezaposlenosti (%)
2010.	2 257	22,7	46,1
2011.	2 448	24	46,6
2012.	2 564	25,8	45,6
2013.	2 649	27,9	48,6
2014.	3 555	28,6	49,8
2015.	3 500	26,1	52,1
2016.	3 682	24,1	51,4

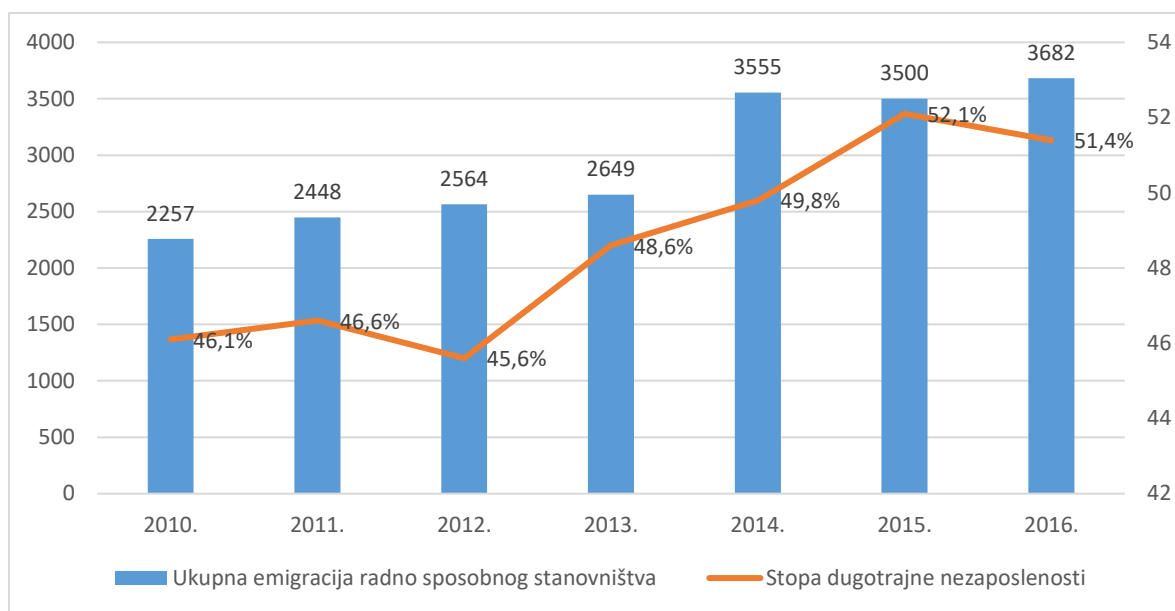
Izvor: izrada autora prema DZS i HZZ, (2010-2016.).

Graf 8: Dijagram stope nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema DZS i HZZ, (2010-2016.).

Graf prikazuje kretanje stope nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine. Uočljivo je da od 2010. do 2014. rast stope nezaposlenosti u županiji prati rast broja odseljenog radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. Nakon 2014. godine dolazi do pada stope nezaposlenosti dok broj emigranata nastavlja trend rasta. Najveći broj odseljenog radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije zabilježen je u 2016. godini, a iznosio je 3 682. To je povećanje broja odseljenog stanovništva za 1 425, odnosno 61,3% u odnosu na 2010. godinu. Upravo je 2010. godine zabilježena najmanja stopa nezaposlenosti županije u promatranom razdoblju dok je najveća iznosila 28,6% u 2014. godini.

Graf 9: Dijagram stope nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema DZS i HZZ, (2010-2016.).

Graf prikazuje kretanje stope dugotrajne nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine. Stopa dugotrajne nezaposlenosti županije u promatranom razdoblju se kreće od 46,1% do 52,1%. Uočljivo je da od 2012. do 2014. rast stope dugotrajne nezaposlenosti u županiji prati rast broja odseljenog radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. 2015. godine zabilježena najveća stopa dugotrajne nezaposlenosti županije, a iznosila je visokih 52,1% dok je najmanja zabilježena 2010. godine, 46,1%. Također 2010. godine zabilježen je i najmanji broj ukupnih emigranata Splitsko-dalmatinske županije.

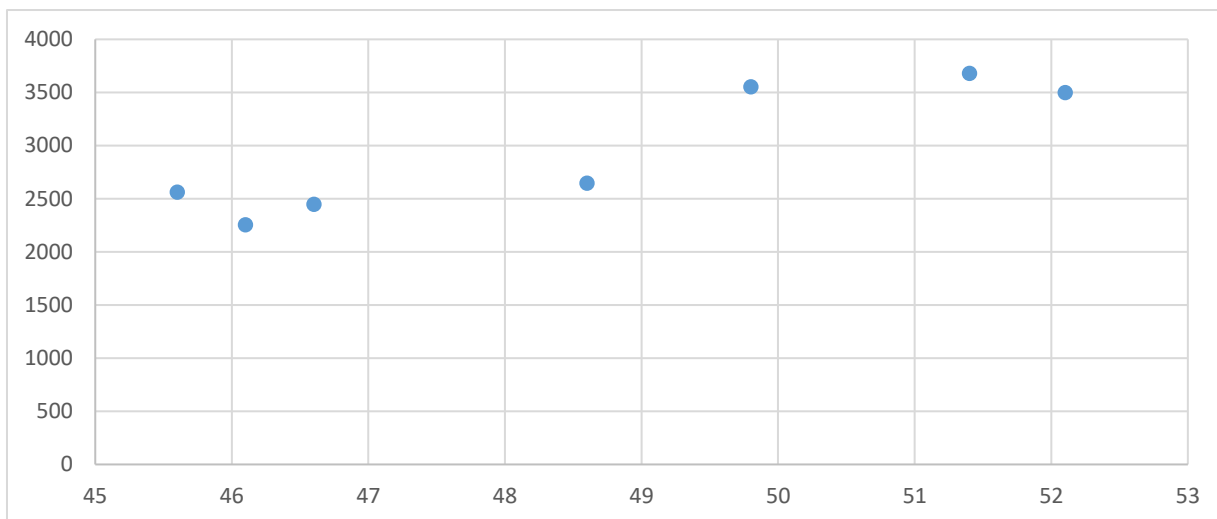
U nastavku slijedi testiranje hipoteza.

Glavna radna hipoteza istraživanja glasi:

Hipoteza 1: Postoji statistički značajna veza između uvjeta tržišta rada i emigracije radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Radna hipoteza istraživanja potvrdit će se ili odbaciti na temelju provedenog testiranja dviju podhipoteza.

Podhipoteza 1.1.: Postoji statistički značajna veza između emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope nezaposlenosti

Graf 10: Dijagram rasipanja ukupne emigracije Splitsko-dalmatinske županije od 15. do 64. godine i stope nezaposlenosti u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema DZS i HZZ, (2010-2016.).

Dijagram rasipanja prikazuje varijable stope nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije te ukupnu emigraciju njenog stanovništva u dobi od 15. do 64. godine. Svaka točka na dijagramu predstavlja jednu godinu, a vremenski period obuhvaća razdoblje od 2010. do 2016. godine. **Raspored točaka dijagrama upućuje na pozitivnu vezu između vrijednosti stope nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije te ukupnu emigraciju njenog stanovništva u dobi od 15. do 64. godine.** Sukladno tome, u slučaju rasta stope nezaposlenosti može se očekivati i veća ukupna emigracija radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

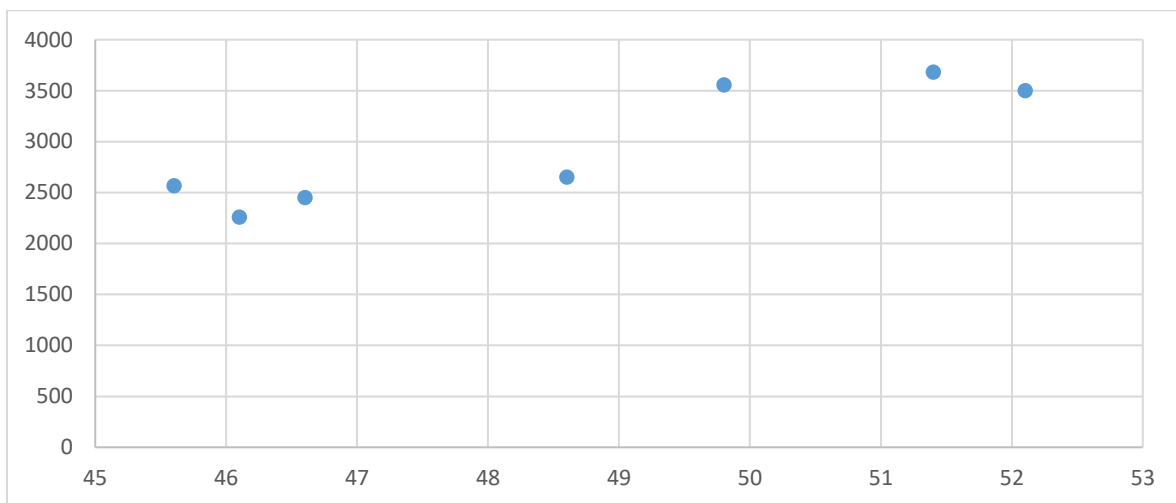
Tablica 7: Testiranje podhipoteze o značajnosti veza između emigracije poslovno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope nezaposlenosti

Correlations			
		Ukupna emigracija SDŽ (15-64)	Stopa nezaposlenosti SDŽ
Ukupna emigracija SDŽ (15-64)	Spearman Correlation	1	,607
	Sig. (1-tailed)		,074
	N	7	7
Stopa nezaposlenosti SDŽ	Spearman Correlation	,607	1
	Sig. (1-tailed)	,074	
	N	7	7

Izvor: Izračun autora u SPSS-u

Prema rezultatima iz tablice može se vidjeti da Spearmanov koeficijent korelacije iznosi **0,61** što upućuje da je veza između stope registrirane nezaposlenosti u SDŽ i emigracije poslovno sposobnog stanovništva **srednje jako pozitivna**. Na temelju empirijske razine signifikantnosti od 7,4% može se utvrditi **postojanje pozitivne i statistički značajne povezanosti** između ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope zaposlenosti u promatranom razdoblju. Zaključak o utvrđenoj povezanosti vrijedi pri razini signifikantnosti od 10%.

Podhipoteza 1.2: Postoji statistički značajna veza između emigracije poslovno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope dugotrajne nezaposlenosti

Graf 11: Dijagram rasipanja ukupne emigracije Splitsko-dalmatinske županije od 15. do 64. godine i stope dugotrajne nezaposlenosti u razdoblju od 2010. do 2016. godine

Izvor: izrada autora prema DZS i HZZ, (2010-2016.).

Dijagram rasipanja prikazuje varijable stope dugotrajne nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije te ukupnu emigraciju njenog stanovništva u dobi od 15. do 64. godine. Svaka točka na dijagramu predstavlja jednu godinu, a vremenski period obuhvaća razdoblje od 2010. do 2016. godine. Raspored točaka dijagrama upućuje na pozitivnu vezu između vrijednosti stope nezaposlenosti Splitsko-dalmatinske županije te ukupnu emigraciju njenog stanovništva u dobi od 15. do 64. godine. Sukladno tome, u slučaju rasta stope dugotrajne nezaposlenosti može se očekivati i veća ukupna emigracija radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

Tablica 8: Testiranje podhipoteze o značajnosti veza između emigracije poslovno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope dugotrajne nezaposlenosti

Correlations			
		Ukupna emigracija SDŽ (15-64)	Stopa dugotrajne nezaposlenosti SDŽ
Ukupna emigracija SDŽ (15-64)	Spearman Correlation	1	,789
	Sig. (1-tailed)		,018
	N	7	7
Stopa nezaposlenosti SDŽ	Spearman Correlation	,786	1
	Sig. (1-tailed)	,074	
	N	7	7

Izvor: Izračun autora u SPSS-u

Prema rezultatima iz tablice može se vidjeti da Spearmanov koeficijent korelacije iznosi **0,79** što upućuje da je veza između stope dugotrajne nezaposlenosti u SDŽ i emigracije poslovno sposobnog stanovništva **srednje jako pozitivna**. Na temelju empirijske razine signifikantnosti od 1,2% može se utvrditi **postojanje pozitivne i statistički značajne povezanosti** između ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope zaposlenosti u promatranom razdoblju. Zaključak o utvrđenoj povezanosti vrijedi pri razini signifikantnosti od 5% i 10%.

Na temelju provedene statističke analize koja je potvrdila da postoji pozitivna i statistički značajna veza između testiranih varijabli, tj. stope nezaposlenosti i stope dugotrajne nezaposlenosti s ukupnom emigracijom radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije, izveden je zaključak kako su nepovoljni uvjeti na tržištu rada povezani s emigracijskim procesima u županiji u razdoblju od 2010. do 2016. godine. Sukladno tome **može se prihvatiti osnovna istraživačka hipoteza** diplomskog rada koja potvrđuje postojanje statistički značajne veza između uvjeta tržišta rada i emigracije radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

5.3 Ograničenja istraživanja

Iako rezultati istraživanja potvrđuju povezanost nepovoljnih uvjeta tržišta rada i ukupnu emigraciju radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji ipak treba naglasiti postojeća ograničenja ovog istraživanja.

- Prvo ograničenje odnosi se na tematiku rada, a to je migracijsko kretanje stanovništva koje predstavlja složeno područje istraživanja zbog nedovoljne raspoloživosti podataka. Općenito su migracijska kretanja kompleksna posebno ako se događa u ratnim uvjetima. Stoga podaci o kretanju stanovništva predstavljaju problem ne samo na županijskoj već i na nacionalnoj razini.
- Također vrsta podataka korištenih u testiranju mogu pokazati značajno različite rezultate istraživanja. Zbog ograničenosti podataka uzorak istraživanja je možda malen ali može se reći da su dobiveni rezultati prikladni za donošenje indikativnih zaključaka dok bi za stvaranje potpune slike bilo potrebno provesti istraživanje na većem uzorku te napraviti potpuniju analizu koja iziskuje mnogo više vremena.
- Ograničenje istraživanja povezano je i uz nedostatak prethodnih istraživanja na prostoru Splitsko-dalmatinske županije s kojima bi se rezultati provedenog istraživanja mogli uspoređivati. S time je otežana interpretacija rezultata istraživanja zbog nemogućnosti izvođenja zaključaka temeljem njihove komparacije.

6 ZAKLJUČAK

Utjecaji tržišnih uvjeta rada na migracijska kretanja aktualna su tema jer upravo oni spadaju u ekonomske push faktore. Ti čimbenici potiču odlazak iz zemlje kako bi ljudi ostvarili veće zarade, bolje životne i radne uvjete u drugim državama. Nezadovoljstvo zbog poteškoća pri zapošljavanju te visoke stope nezaposlenosti kao i dugotrajna nezaposlenost, potakli su emigraciju stanovništva (Čipin, 2014.). U empirijskom dijelu rada se testirala povezanost stope nezaposlenosti i stope dugotrajne nezaposlenosti na ukupnu migraciju radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Putem korelacije dokazana je statistički značajna i pozitivna međuovisnost između navedenih varijabli. Prije testiranja hipoteza, u radu je naveden teorijski okvir u kojem je objašnjen pojam kretanja stanovništva, kao i migracijske teorije te problem odljeva mladih i obrazovanih osoba. Što se motiva migriranja tiče, može se zaključiti da je većina migracija potaknuta upravo ekonomskim razlozima zbog nedostatka posla u domicilnom području ali i zbog nezadovoljstva sa postojećim radnim uvjetima. Stoga tržišni uvjeti imaju značajnu ulogu te mogu djelovati kao push ili pull faktori. Pokazatelji na tržištu rada oslikavaju tržišno stanje stoga su u analizu obuhvaćene stope nezaposlenosti i stope dugotrajne nezaposlenosti.

Daljnjom analizom dostupnih podataka o emigraciji Splitsko-dalmatinske županije može se zaključiti da postoji trend povećanja iseljavanja radno sposobnog stanovništva. Nepovoljni tržišni uvjeti u promatranom području iz kojeg se emigrira može potaknuti pojedince na donošenje odluke o migraciji u regiju ili državu sa boljim životnim uvjetima. Međutim kako bi se dobila jasnija slika ekonomskog stanja u županiji, potrebno je analizirati cjelokupnu gospodarsku situaciju u zemlji. Treba uzeti u obzir i globalnu krizu koja je sa sobom donijela promjene i tako obilježila gospodarsko stanje države ili regije. Podaci pokazuju kako se Splitsko-dalmatinska županija suočava se s trendom iseljavanja i to uzastopnim rastom iz godine u godinu. Stoga preporuke i odgovore kako ublažiti navedeni problem treba tražiti u izmijenjenim mjerama migracijske politike, politike tržišta radi i mjerama na razini županije koje će biti „taylor made“, odnosno prilagođene stanju u Županiji.

LITERATURA

1. Adamović, M., Mežnarić, S. (2003.) Potencijalni i stvarni “odljev“ znanstvenog podmlatka iz Hrvatske: empirijsko istraživanje, Revija za sociologiju, Vol XXXIV. (2003), No 3-4: str. 143-160
2. Anniste, K., Pass, T., Pungas, E., Tammaru, T. (2012.) EMIGRATION AFTER EU ENLARGEMENT: WAS THERE A BRAIN DRAIN EFFECT IN THE CASE OF ESTONIA? University of Tartu Faculty of Economics and Business Administration
3. Atoyan, R., i dr. (2016.) Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe. Dostupno na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1607.pdf> (Pristupljeno 09.04.2018.)
4. Babić, Z. (2012.) Aktivna politika tržišta rada: Europski kontekst i hrvatska praksa. Pregledni rad. Zagreb: Pravni fakultet Vol. 21 (2012.), No.1
5. Babić, Z. (2003.) Uloga aktive politike tržišta rada u Hrvatskoj. Financijska teorija i praksa 27(4) str. 547-566.
6. Bara, M., Župarić-Iljić, D., (2014.) Unutrašnje i vanjske migracije u Hrvatskoj: Povijesni i suvremeni kontekst. U Puljiz et al., Migracije i razvoj Hrvatske. Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju. Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 117.
7. Bejaković, P. (2003.) Financijska teorija i praksa 27 (4) str. 659-66. Institut za javne financije, Zagreb
8. Bejaković, P. (2014.) Obrazovanje, tržište rada i mobilnost radne snage u Hrvatskoj- stanje i problemi. Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju / Puljiz, Vlado ; Tica, Josip ; Vidović, Davorko (ur.). Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, 2014. str. 93-116
9. Bejaković, P., Mrnjavac, Ž. (2016.) Nezaposlenost mladih i mjere za njezino ublažavanje u Hrvatskoj
10. Bilić, N., Jukić, M., (2014.): Nezaposlenost mladih: ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo. Stručni rad. Osijek .
11. Bogdanović, M. (2008) Prilog teoriji ljudskoga kapitala: koja svojstva radne snage treba smatrati bitnim sastavnicama ljudskoga kapitala?

12. Bogunović, A. (2005.). Europska Unija-stanje i perspektive. Izvorni znanstveni rad. Ekonomski fakultet, Zagreb.
13. Božić, S. (2014.) Hrvatska migracijska politika od skice prema strategiji. . Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju / Puljiz, Vlado ; Tica, Josip ; Vidović, Davorko (ur.).Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, 2014. str 288-292
14. Božić, S., Burić, I., (2005.). Migracijski potencijal Hrvatske-mikroanaitički aspekti. Izvorni znanstveni rad. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb
15. Čačić, Kumpes, J. (2012). Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. Izvorni znanstveni rad. Zadar
16. Čavrak, V. (2014.) Utjecaj migracija visokobrazovanih stručnjaka na razvoj Hrvatske. U Puljiz et.al., Migracije i razvoj Hrvatske. Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju. Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 117.
17. Čičak-Chand, R. (2013.). Migracije, moblinost, rod. Migracijske i etničke teme. Zagreb
18. Čipin, I. (2014). Demografski scenarij i migracije. Stručna podloga za izradu Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske. Ekonomski fakultet, Zagreb
19. Državni zavod za statistiku (2017.), Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2016. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/07-01-02_01_2017.htm (Pristupljeno 12.03.2018.)
20. Državni zavod za statistiku (2015.), Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2014. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/07-01-02_01_2015.htm (Pristupljeno 15.04.2018.)
21. Dubravčić, D. (2007) O ljudskom kapitalu- kritičke bilješke. Znanstevni rad. Ekonomski insitut, Zagreb.
22. Duić, M. (2015) Odljev mozгова postao je naša stvarnost. Poslovni dnevnik. Dostupno na: <http://www.poslovni.hr/hrvatska/odljev-mozgova-postao-je-nasa-stvarnost-287055> (Pristupljeno 12.03.2018.)
23. Europska komisija. Europska strategija zapošljavanja. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=hr> (Pristupljeno 30.04.2018.)
24. Europska komisija, (2018.) Slobodno kretanje-državljeni EU-a Dostupno na: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=hr> (Pristupljeno 18.05.2018.)

25. Europska komisija, (2015.) Dugotrajna nezapoaslenost: Europa poduzima mjere kako bi omogućila da se 12 milijuna dugotrajno nezaposlenih osoba ponovo zaposli
26. Eurostat (2011.), Migrants in Europe. Dostupno na:
<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5727749/KS-31-10-539-EN.PDF>
(Pristupljeno 12.04.2018.)
27. Eurostat (2017.). Statistika zaposlenosti. Dostupno na:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_obrazovanja (Pristupljeno 22.05.)
28. Eurostat (2018.) Unemployment statistics. Dostupno na:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics
(Pristupljeno 13.06.2018.)
29. Eurstat (2016.). Statistika zaposlenosti. Dostupno na:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_statistics/hr#Stope_zaposlenosti_prema_spolu.2C_dobi_i_razini_obrazovanja (Pristupljeno 15.07.2018.)
30. Friganović, M. (1989.). Migracije kao konstanta geoprostora. Izvorni znanstveni rad. Zagreb. Vol 24, str 19-30.
31. Golub, B. (2002.). Zašto odlazimo? Izvorni znanstveni rad. Institut za društvena istraživanja, Zagreb.
32. Hazl, V., Pozaić Crnković, S., Meštrović, B., Taylor, A. (2011.). Žene na tržištu rada: Položaj žena na hrvatskom tržištu rada. Sažetak studije.
33. Hrvatska gospodarska komora. (2015.), Tržište rada u Hrvatskoj – nezaposlenost mladih, obrazovanje, radni vijek. Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/trziste-rada-nezaposlenost-mladih-obrazovanje-radni-vijek-final-12201557b6ebf8a8c13.pdf>
(Pristupljeno 29.04.2018.)
34. Hrvatski zavod za zapošljavanje. (2017.). Paket mjera aktive politike zapošljavanja u 2018. godini s naglaskom izmjenama u odnosu na 2017. godinu. Zagreb. Dostupno na [http://www.hzz.hr/UserDocsImages/Slike/PAKET%20MJERA%20AKTIVNE%20POLITIKE%20ZAPO%20C5%A0LJAVANJA%20U%202018.%20GODINI%20\(002\).pdf](http://www.hzz.hr/UserDocsImages/Slike/PAKET%20MJERA%20AKTIVNE%20POLITIKE%20ZAPO%20C5%A0LJAVANJA%20U%202018.%20GODINI%20(002).pdf)
(Pristupljeno 27.03.2018.)
35. Hrvatski zavod za zapošljavanje. (2018.). Izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju u 2017. godini u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Split: Odjel analitike, statistike i

- informatike. Dostupno na:http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2017.pdf (Pristupljeno 27.03.2018.)
36. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2017.) Statistika hrvatski zavod za zapošljavanje (Pristupljeno 08.05. 2018.) Dostupno na:
<http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=2>
37. Hrvatski zavod za zapošljavanje. Zapošljavanje, mobilnost radne snage i nove tehnologije u Europskoj Uniji. Zagreb.
38. Hrvatski zavod za zapošljavanje, (2017.). Izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju u 2016. godini u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Split: Odjel analitike, statistike i informatike. Dostupno na:
http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ST_Godisnjak_2016.pdf (Pristupljeno 18.03.2018.)
39. Jakovljević, D. (2002.) Osnovni oblici nezaposlenosti. Psihološko aspekt nezaposlenosti, zbornik radova XII. ljetne psihologijske škole, Silba. Dostupno na:
<http://mjesec.ffzg.hr/nezaposlenost/sadrzaj.html> (Pristupljeno 07.06.2018.)
40. Jurić, I. (2018). Suvremeno iseljavanje Hrvata u Njemačku: karakteristike i motivi. Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb
41. Jonjić, P. (1984.). Teorijski aspekti proučavanja migracije: Kritički pregled literature. Pregledni članak. Centar za istraživanje migracija i narodnosti, Zagreb.
42. Mesić, M. (2014). Međunarodne migracije- teorijski pristupi. U Puljiz et.al., Migracije i razvoj Hrvatske. Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju. Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, str. 159.-172.
43. Mesarić, Žabčić, R. (2007.) Temeljnje značajke iseljavanja hrvatskog stanovništva s posebnim naglaskom na iseljavanje u proteklih petnaestak godina. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb
44. Milkota, D., Prelas Kovačević, A. (2013.) Veličina potencijalnog „Odljeva mozgova“ studenata visoke škole za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici. Praktični menadžment, Vol. IV, br. 2, str. 32-42
45. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, (2016.). Izvješće o provedbi Smjernica za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2017. godine, za 2015. godinu.

46. Ministarstvo unuattrnijih poslova: Stanje hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u inozemstvu. Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/hmiu/iseljenistvo/stanje-hrvatskih-iseljenika-i-njihovih-potomaka-u-inozemstvu/> (Pristupljeno 18.06.2018.)
47. Mrnjavac, Ž. (1996.). Mjerenje nezaposlenosti. Ekonomski fakultet, Split.
48. Nadoveza, O. (2018.) Neusklađenost ponude i potražnje na hrvatskom tržištu rada je među najvišima u EU-u. MacroHUB, Ekonomski fakultet Zagreb. Dostupno na: <https://macrohub.net.efzg.hr/analize/02-02-2018-neuskla%C4%91enost-na-tr%C5%BEi%C5%A1tu-rada> (Pristupljeno 07.06.2018.)
49. Narodne novine, (2013) Migracijska politika Republike Hrvatske za razdoblje 2013. – 2015. godine, Narodne novine, br 27/13
50. Obadić, A. (2008.) Kretanje hrvatske ponude rada i njen utjecaj na migracijske tijekove. Izvorni znanstveni rad. Zagreb: Ekonomski fakultet
51. Obadić, A. (2003.) Utjecaj aktivnih i pasivnih politika na tržište rada. Zagreb: Ekonomski fakultet. Financijska teorija i praksa 27 (4) str. 529-546
52. Obadić, A. (2010.) Utjecaj financijske krize na globalno tržište rada. Članak broj 11-07. Ekonomski fakultet Zagreb.
53. Obadić, A., (2016.) Tržište rada. U Obadić, A., Tica, J., Gospodarstvo Hrvatske. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
54. OECD (2001) The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital, 2001, OECD, Paris. (30.05.2016.)
55. Peković, D., (2014.). Prikaz ekonomskih poticaja migracijskih tokovradne snage i njihova empirijska analiza. Naučnostučni časopis. Novi Sad.
56. Penava, M. (2011.) Utjecaj migracija na europsko tržište rada. Ekonomska misao i praksa DBK, god. XX, br.2, str. 335-362
57. Peruško, M. (2016.). Uzroci emigriranja mladih. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
58. Puljiz, V., Tica, J., Vidović. D. (2014.). Migracije i razvoj Hrvatske: Podloga za hrvatsku migracijsku strategiju. Hrvatska gospodarska komora.
59. Robson, L., Saunders, V. (2004.) LMI Matters, Produced by the Department for Education and Skills
60. Rutkowski, J. (2003.) Analiza i prijedlozi poboljšanja tržišta rada u Hrvatskoj
61. Scarpetta, S., Sonnet, A. (2010.) Investing in Skills to Foster Youth Employability – What Are the Key Policy Challenges?

62. Skupnjak-Kapić, S.(2014.) Migracije radne snage-globalni i europski trendovi s osvrtom na Hrvatsku. Izvorni znanstveni rad.
63. Šverko, I. (2004.) Studentske namjere odlaska u inozemstvo. Izvorni znanstveni rad. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb.
64. Tkalčec, V., (2016.). Ljudski kapital. Završni rad. Međimursko veleučilište u Čakovcu.
65. Tomić, I. (2016.) What drives youth unemployment in Europe? EIZ Working Papers EIZ-WP-1601. The Institute of Economics, Zagreb
66. Udovičić, M., Baždarić, K., Bilić-Zulle, I., Petrovečki, M. (2007.). Što treba znati kada izračunavamo koeficijent korelacije?
67. Vukorepa, I. (2018.). Migracije i pravo na rad u Europskoj Uniji. Izvorni znanstveni rad. Pravni fakultet, Zagreb.
68. Worldbank (2018.) Labor markets Dostupno : <http://www.worldbank.org/en/topic/labormarkets> (Pristupljeno 25.04.2018.)
69. Zelenika R., (2000.) Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog dijela, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
70. Župarić-Iljić, D. (2016.) Iseljavanje iz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

POPIS GRAFIKONA I TABLICA

Grafikoni

Graf 1 : Ekonomska struktura aktivnoga stanovništva.....	22
Graf 2 : Struktura ukupno odseljenih osoba iz Splitsko-dalmatinske županije po spolu u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	30
Graf 3 : Iseljavanje iz Splitsko-dalmatinske županije po stupnju obrazovanja u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	31
Graf 4 : Nezaposlene osobe prema spolu u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini...	33
Graf 5 : Nezaposleni prema razini obrazovanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini.....	35
Graf 6 : Prosječan udio nezaposlenih osoba prema dobnima skupinama u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016. godini.....	36
Graf 7 : Stopa dugotrajne nezaposlenosti u Splitsko-dalmatinskoj županiji od 2010. do 2016.	37
Graf 8 : Dijagram stope nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	41
Graf 9 : Dijagram stope nezaposlenosti i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	42
Graf 10 : Dijagram rasipanja ukupne emigracije Splitsko-dalmatinske županije od 15. do 64. godine i stope nezaposlenosti u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	43
Graf 11 : Dijagram rasipanja ukupne emigracije Splitsko-dalmatinske županije od 15. do 64. godine i stope dugotrajne nezaposlenosti u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	44

Tablice

Tablica 1 : Potisni i privlačni faktori.....	15
Tablica 2 : Broj odseljenih iz Splitsko-dalmatinske županije u inozemstvo i druge županije u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	29
Tablica 3 : Iseljavanje iz Splitsko-dalmatinske županije po dobnim skupinama u razdoblju od 2010. do 2016. godine.....	30
Tablica 4 : Zaposleni po djelatnostima u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2015. i 2016. godini.....	32

Tablica 5: Nezaposlene osobe sa radnim iskustvom u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2016.godini.....	34
Tablica 6: Podaci potrebni za testiranje postavljenih istraživačkih hipoteza.....	40
Tablica 7: Testiranje podhipoteze o značajnosti veza između emigracije poslovno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope nezaposlenosti	43
Tablica 8: Testiranje podhipoteze o značajnosti veza između emigracije poslovno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije i stope dugotrajne nezaposlenosti	45

PRILOZI:

Prilog 1: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2010. godini.....	57
Prilog 2: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2011. godini.....	57
Prilog 3: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2012. godini.....	58
Prilog 4: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2013. godini.....	58
Prilog 5: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2014. godini.....	59
Prilog 6: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2015. godini.....	59
Prilog 7: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2016. godini.....	60

Prilog 1: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2010. godini

2010.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	2884	141	134	135	154	277	476	395	274	215	146	127	100	93	65	71	81
	m	1393	73	72	63	72	109	210	171	126	117	86	71	55	55	40	38	35
	ž	1491	68	62	72	82	168	266	224	148	98	60	56	45	38	25	33	46
U drugu županiju	svi	1843	111	66	61	89	203	352	292	175	119	72	73	66	57	34	39	34
	m	878	60	38	30	41	71	148	126	88	74	46	37	34	30	19	21	15
	ž	965	51	28	31	48	132	204	166	87	45	26	36	32	27	15	18	19
U inozemstvo	svi	1041	30	68	74	65	74	124	103	99	96	74	54	34	36	31	32	47
	m	515	13	34	33	31	38	62	45	38	43	40	34	21	25	21	17	20
	ž	526	17	34	41	34	36	62	58	61	53	34	20	13	11	10	15	27

Prilog 2: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2011. godini

2011.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	3075	131	128	143	152	296	507	398	292	259	159	153	118	114	91	68	66
	m	1604	72	57	76	76	143	229	208	161	156	95	92	67	60	46	32	34
	ž	1471	59	71	67	76	153	278	190	131	103	64	61	51	54	45	36	32
U drugu županiju	svi	1826	106	76	59	81	182	378	276	149	118	75	71	63	65	45	45	37
	m	901	57	36	28	39	77	158	143	85	76	41	41	34	34	21	17	14
	ž	925	49	40	31	42	105	220	133	64	42	34	30	29	31	24	28	23
U inozemstvo	svi	1249	25	52	84	71	114	129	122	143	141	84	82	55	49	46	23	29
	m	703	15	21	48	37	66	71	65	76	80	54	51	33	26	25	15	20
	ž	546	10	31	36	34	48	58	57	67	61	30	31	22	23	21	8	9

Prilog 3: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2012. godini

2012.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	3218	127	137	117	142	304	516	364	320	215	184	166	177	176	96	95	82
	m	1570	72	71	50	58	128	194	169	172	115	110	95	93	95	54	48	46
	ž	1648	55	66	67	84	176	322	195	148	100	74	71	84	81	42	47	36
U drugu županiju	svi	1915	109	69	53	76	202	368	249	181	113	101	75	88	94	51	46	40
	m	890	62	32	24	31	64	121	114	99	68	67	40	44	53	30	19	22
	ž	1025	47	37	29	45	138	247	135	82	45	34	35	44	41	21	27	18
U inozemstvo	svi	1303	18	68	64	66	102	148	115	139	102	83	91	89	82	45	49	42
	m	680	10	39	26	27	64	73	55	73	47	43	55	49	42	24	29	24
	ž	623	8	29	38	39	38	75	60	66	55	40	36	40	40	21	20	18

Prilog 4: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2013. godini

2013.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	3469	151	185	173	163	262	499	360	332	272	223	203	154	181	139	89	83
	m	1708	71	95	77	72	107	200	175	161	143	130	126	90	102	72	49	38
	ž	1761	80	90	96	91	155	299	185	171	129	93	77	64	79	67	40	45
U drugu županiju	svi	2110	105	87	77	99	181	382	252	193	144	101	106	77	121	85	45	55
	m	988	51	47	32	42	61	136	122	102	81	55	60	41	69	45	21	23
	ž	1122	54	40	45	57	120	246	130	91	63	46	46	36	52	40	24	32
U inozemstvo	svi	1359	46	98	96	64	81	117	108	139	128	122	97	77	60	54	44	28
	m	720	20	48	45	30	46	64	53	59	62	75	66	49	33	27	28	15
	ž	639	26	50	51	34	35	53	55	80	66	47	31	28	27	27	16	13

Prilog 5: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2014. godini

2014.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	4279	133	155	134	196	350	653	566	453	366	305	267	207	192	131	74	97
	m	2244	78	71	67	96	155	287	273	274	216	191	161	119	108	68	41	39
	ž	2035	55	84	67	100	195	366	293	179	150	114	106	88	84	63	33	58
U drugu županiju	svi	2331	110	96	68	105	207	418	328	242	163	123	107	86	88	75	48	67
	m	1102	63	44	33	47	80	145	138	145	92	73	62	47	52	32	25	24
	ž	1229	47	52	35	58	127	273	190	97	71	50	45	39	36	43	23	43
U inozemstvo	svi	1948	23	59	66	91	143	235	238	211	203	182	160	121	104	56	26	30
	m	1142	15	27	34	49	75	142	135	129	124	118	99	72	56	36	16	15
	ž	806	8	32	32	42	68	93	103	82	79	64	61	49	48	20	10	15

Prilog 6: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2015. godini

2015.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	4329	202	162	172	206	344	682	593	434	316	305	230	192	198	113	65	115
	m	2193	110	73	79	100	169	278	289	237	177	192	139	108	98	60	35	49
	ž	2136	92	89	93	106	175	404	304	197	139	113	91	84	100	53	30	66
U drugu županiju	svi	2174	119	64	60	84	182	458	365	194	125	90	82	86	87	63	36	79
	m	998	63	29	27	39	71	153	182	101	72	52	45	49	39	32	17	27
	ž	1176	56	35	33	45	111	305	183	93	53	38	37	37	48	31	19	52
U inozemstvo	svi	2155	83	98	112	122	162	224	228	240	191	215	148	106	111	50	29	36
	m	1195	47	44	52	61	98	125	107	136	105	140	94	59	59	28	18	22
	ž	960	36	54	60	61	64	99	121	104	86	75	54	47	52	22	11	14

Prilog 7: Ukupna emigracija građana Splitsko-dalmatinske županije po dobi i spolu u 2016. godini

2016.		Ukupno	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	70+
Ukupno odseljeni	svi	4722	234	273	277	238	452	769	632	439	338	291	231	148	144	104	60	92
	m	2392	125	143	147	125	210	355	304	226	169	167	135	77	89	55	29	36
	ž	2330	109	130	130	113	242	414	328	213	169	124	96	71	55	49	31	56
U drugu županiju	svi	2105	133	93	67	65	214	434	323	202	130	98	71	52	80	49	35	59
	m	979	69	46	39	34	80	177	147	96	60	62	43	25	46	24	13	18
	ž	1126	64	47	28	31	134	257	176	106	70	36	28	27	34	25	22	41
U inozemstvo	svi	2617	101	180	210	173	238	335	309	237	208	193	160	96	64	55	25	33
	m	1413	56	97	108	91	130	178	157	130	109	105	92	52	43	31	16	18
	ž	1204	45	83	102	82	108	157	152	107	99	88	68	44	21	24	9	15

SAŽETAK

Prostorno kretanje stanovništva je pozitivna pojava ako je riječ o umjerenom iseljavanju, odnosno useljavanju koje može pozitivno djelovati na zemlju primateljicu doseljenika (zemlja imigracije) i na zemlju podrijetla doseljenika (zemlja emigracije). U teoriji se razlikuju push faktori, tj. čimbenici poticanja na odlazak iz države i pull faktori tj. čimbenici privlačenja u drugu državu ili povratka u državu podrijetla. Naglasak je stavljen na ekonomske push faktore, odnosno na stanje tržišta rada. Zbog svojih gospodarskih problema, Hrvatska je zemlja koja ima status tradicionalne emigracijske države. Međutim, migracije nije dovoljno promatrati samo na nacionalnoj razini jer one ne utječu jednako na sve regionalne jedinice. S obzirom na to, cilj rada je ispitati povezanost nepovoljnih uvjeta na tržištu rada i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva Splitsko-dalmatinske županije. Temeljem provedene analize može se zaključiti da stopa nezaposlenosti i stopa dugotrajne nezaposlenosti u razdoblju od 2010. do 2016. je pozitivno i statistički značajno utjecala na ukupnu emigraciju radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Također testiranje navedenih hipoteza je potvrdilo teorijske migracijske pretpostavke koje navode kako loši uvjeti, kao što su visoka nezaposlenost, potiču iseljavanje stanovništva. Iako su rezultati analize potvrdili povezanost nepovoljnih uvjeta tržišta rada i ukupne emigracije radno sposobnog stanovništva u Splitsko-dalmatinskoj županiji ipak treba navesti ograničenja ovog istraživanja kao što su sama tematika rada, nedovoljna baza adekvatnih podataka ali i nedostatak prijašnjih istraživanja na ovom području. Nepovoljna situacija na tržištu rada i masovne emigracije zahtijevaju rekonstrukciju politike tržišta rada i migracijske politike te ih je potrebno prilagoditi nastalim stanjima u državi/županiji.

Ključne riječi: migracije, emigracije, push faktori, tržišno stanje rada

SUMMARY

Migration of population is a positive phenomenon in the case of moderate emigration. Immigration is acceptable if positively affect the recipient country (immigration country) and native country of immigrants (emigration countries). In theory, the push factors differ (factors of incentives to leave the state) and pull factors (factors of attraction to another country or return to the country of origin). The emphasis is placed on economic push factors, the labor market situation. Because of its economic problems, Croatia is a country that has the status of a traditional emigrant state. However, migration is not sufficiently observed at national level, as it does not affect equally all regional units. With this in mind, the focus of the dissertation is to examine the correlation of unfavorable labor market conditions and the total emigration of the working-age population of the Split-Dalmatia County. Based on the conducted analysis, it can be concluded that the unemployment rate and the long-term unemployment rate in the period from 2010 to 2016 have positively and statistically significantly influenced the total emigration of the working-age population in the Split-Dalmatia County. The testing of these hypotheses also confirmed theoretical migration assumptions, which indicate that bad conditions, such as high unemployment, encourage emigration of the population. Although the results of the analysis confirmed the correlation between unfavorable labor market conditions and the overall emigration of the working-class population in the Split-Dalmatia County, the limitations of this research, such as the work itself, insufficient basis of adequate data, and the lack of previous research in this area, should be mentioned. Inadequate job market situation and mass emigration require reconstruction of the labor market policy, also migration policy and it need to be adjusted to the emerging states in the state / county.

Key words: migration, emigration, push factors, labor market status